

COLOFON

Rosmalla (ISSN 0925-2894) wordt vier keer per jaar uitgegeven onder eindverantwoording van het bestuur van de Heemkundekring Rosmalen.
Heemhuis 'Mariënwater'
Berlicumseweg 8 5248 NT Rosmalen
Postbus 64 5240 AB Rosmalen

www.heemkundekringrosmalen.nl
info@heemkundekringrosmalen.nl

Bestuur Heemkundekring Rosmalen:

- Rien van Grunsven, voorzitter
- secretaris, vacature
- Henda Pennings, penningmeester
- Wilma van Creijl, bestuurslid
- Carin Bruggeman, bestuurslid
- Kitty van der Doelen-Crane, notulist

Werkgroep Redactieraad 'Rosmalla':

- Harry Coppens
- Gerrit Mol
- Frans Vos
- Krien van Hirtum, (lay-out en tekstverwerking)

Productie:

- Druk: Nextprint B.V. Rosmalen

Losse nummers:

- € 5,50 per uitgave

Distributieadres:

- Harry Coppens
Stationsstraat 8 5241 EE Rosmalen,
Tel.: 073-5218349

Kopijadres:

- Heemkundekring Rosmalen
Postbus 64 5240 AB Rosmalen
- info@heemkundekringrosmalen.nl

Ledenadministratie:

- Henda Pennings
Vliertwijksstraat 4c
5249RH Rosmalen

Iedere auteur draagt persoonlijke verantwoordelijkheid voor zijn of haar artikel. Niets uit deze uitgave mag worden vernoemd tenzij bronvermelding plaatsvindt.

JAARGANG 20 - NUMMER 1 MAART 2010

Inhoudsopgave	Pagina
<i>Redactie</i>	Voorwoord 2
<i>Gerrit Mol</i>	Uit het Rosmalens oorlogsarchief 2
<i>Martien Veekens</i>	Quohier der Huyzen onder Rosmalen 5 september 1801 5
<i>Werkgroep interviews</i>	Rusmollese Portretten (5): Gera van den Oever-Verhallen 12
<i>Gerrit Mol en Frans Vos</i>	“Unne goeie kattelik gò nog nie dood” 16
<i>Harry Coppens</i>	Etymologie 18
<i>Antoine de Visser</i>	De Pastorie van de Sint Lambertuskerk (2) 20
<i>Wim Veekens</i>	Zomaar een toponiem: Wambergsestraat (Maliskamp) 27
<i>Harry Coppens</i>	Voor u gehoord (55) 33
<i>1 juli 1841</i>	Marktdag in Rosmalen 35
Heemkundekring Rosmalen dankt de sponsors	36

Foto omslag:

Maart 1876, overstroming in Rosmalen aan het begin van de vroegere Tweeberg, tegenwoordig Burg. Jonkheer von Heijdenlaan. Deze boerderijen, “De Schaapstal” en “Tivoli”, stonden ongeveer bij de huidige spoorwegovergang in een gebiedje dat vroeger “Tivoli” werd genoemd.

Voorwoord

Beste lezer,

Ons dorp heeft de laatste decennia veel veranderingen ondergaan. De polder is bijna volgebouwd, de Heinis is gehalveerd, nogal wat typerende woningen en boerderijen zijn verdwenen. Er staat ons nog heel wat te wachten: het centrum wordt opnieuw ingericht en de Zuid-Willemsvaart zal zorgen voor een “andere kijk” op Rosmalen. Gelukkig is er heel wat bewaard. Denk aan Coudewater, de Lambertuskerk, verschillende monumentale boerderijen. Ons heemkundeblad Rosmalla zorgt ervoor dat veel schriftelijk en mondeling materiaal ook bewaard blijft, ondersteund door tal van authentieke foto’s. Deze aflevering van ons blad draagt daar in niet geringe mate aan bij. U zult dat zien als u naar de inhoudsopgave kijkt. Veel leesplezier!

De redactie

Uit het Rosmalens oorlogsarchief

Gerrit Mol

Velen van u zullen ongetwijfeld de recente serie van Rob Trip over de oorlog met belangstelling gevolgd hebben. Wellicht veerde u extra op, net als ik, toen in de laatste aflevering de luchtwachtoren van Sluis Sint-Andries duidelijk in beeld kwam: een evenbeeld van de toren die in onze zandverstuiving heeft gestaan.

Dit blad vertelde er over in het juninummer van 2009. De redactie kan er nog steeds niet over uit, dat zo weinig lezers van dit blad zich die toren kunnen herinneren, terwijl de fundamenteën zo duidelijk zichtbaar zijn en talloze van onze lezers die toren als kwajongen of kwameisje beklommen moeten hebben.

De vader van de schrijver van dit artikel was in de eerste oorlogsdagen gelegerd in de Peellinie. Hij raakte betrokken bij gevechtshandelingen en verschillende van zijn kameraden sneuvelden. Zoals zoveel van zijn leeftijdgenoten vertelde hij daar heel weinig over. Wel werd ons als kind duidelijk dat hij het er soms erg moeilijk mee had: hij had wellicht iemand doodgeschoten en dat was voor een zachtaardig iemand als mijn

vader natuurlijk iets waar hij maar moeilijk overheen kwam. Hij schijnt bij de verwerking van dat trauma geholpen te zijn door bevriende priesters, dat mag ook wel eens gezegd worden. ‘s Nachts beleefde hij in zijn dromen vaak die periode opnieuw, vertelde mijn moeder later.

In de serie over de oorlog, waar we het in het begin over hadden, is trouwens ook te zien hoe een aantal krijgsgevangenen uit de Peellinie afkomstig, na enkele weken in Nederland terugkeerde. Dat waren beelden waarvan onze familie het bestaan niet kende. Met behulp van moderne technieken gaan we nu natuurlijk kijken of we mijn vader daar wellicht in kunnen ontdekken. We weten dat hij krijgsgevangen is gemaakt, in tegenstelling tot een grote groep jongens die in een totale chaos naar het westen van Brabant vluchtten. Allemaal niet zo spectaculair, maar het is een facet van de oorlog waar je toch wel eens aan denkt: gewone dorpsjongens die op mensen moeten schieten, terwijl ze normaal geen vlieg kwaad deden. In onze familie hebben we vaak gezocht naar verhalen en mensen die die oorlogsdaden tot leven brengen, maar dat valt niet mee, om vermelde redenen.

Hier in Rosmalen heb ik al veel “rondgevraagd” naar mensen die ook, net als mijn vader, de mo-

Een gaarkeuken tijdens de mobilisatie in 1939 bij de Lambertuskerk. Links op de achtergrond de boerderij van Klaas en Dore van Liempt aan de Schoolstraat. De man in de witte trui is Leo Kersten. Hij kwam uit Horst in Limburg en trouwde met Riek van Gerven. Zij bleven in Rosmalen en woonden tot enkele jaren na de oorlog in het Bont Pèrdje,. Daarna verhuisden zij naar de Schoolstraat.

bilisatie en de eerste oorlogsdagen in de Peel hebben doorgebracht. Helaas wist alleen de bekende Rosmalenaar Driek van Meurs mij te vertellen dat hij in de omgeving van Veghel aan de bouw van de Peellinie had meegewerkt. Ik doe hierbij dus een oproep: hebt u in de Peellinie gevochten (die kans is niet zo groot) of hebt u iemand gekend die daar was, laat het dan weten. Wij komen graag langs om uw verhaal op te tekenen. Het kan niet anders of er moeten daar ook Rosmalense jongens gediend hebben.

Om die laatste vraag te kunnen beantwoorden, ben ik ook nog eens in de archiefdozen gedoken in ons heemhuis. Daar is best veel te vinden over de oorlogsjaren zelf, mede omdat er de afgelopen decennia verschillende keren herinneringstoonstellingen zijn geweest. Al snuffelend kom je dan toch interessante zaken tegen, met name in de vorm van telegrammen en circulaire van de regering, gericht aan het Rosmalense gemeentebestuur. In juli 1939 moet het

aantal levensmiddelenwinkels gemeld worden. In september van datzelfde jaar volgt een hamsterbeschikking. Blijkbaar allemaal bedoeld om de voedselstroom tijdens een eventuele bezetting in stand te kunnen houden. In die periode worden de eerste distributie-stamkaarten uitgereikt. Die voedselverdeling levert veel werk op: in het najaar van het eerste oorlogsjaar huurt de gemeente Rosmalen twee vertrekken in het huis van Mevrouw de weduwe Hurkmans-van de Laar, (tegenwoordig pand Dorpsstraat 69), ten behoeve van de administratie van de distributiedienst. Ook wordt om extra personeel verzocht bij die dienst. Tot slot worden in december van 1940 maximumprijzen voor zeep en andere huishoudelijke artikelen vastgesteld.

Vanaf 1938 regent het berichten en oproepen rond de mobilisatie. We weten natuurlijk dat de inval door de Duitsers niet uit de lucht kwam vallen en al deze berichten lopen veelal parallel aan ontwikkelingen die elders beschreven zijn.

Zo is er al in april 1939 een bericht van de minister van Binnenlandse Zaken dat de burgemeester in de gemeente moet blijven en dat het secretariaat paraat moet zijn. Ook wordt dan al de Inkwartieringswet van kracht. De oproepingen voor nieuwe lichten dienstplichtigen vinden ondertussen gewoon doorgang. In september 1939 wordt ons hele Nederlandse grondgebied in staat van oorlog gesteld. Ook moet dan gemeld worden of de plaatselijke veldwachter zich onder de wapenen bevindt. Twee dagen na de mobilisatie in augustus '39 heeft 95% van de opgeroepen zich gemeld. Het betreft dan alle mannen die tussen 1924 en 1939 soldaat waren. Er moeten dus heel wat lege plekken ontstaan zijn, ook in Rosmalen!

Op 28 september 1939 wordt Marinus Hermens beëdigd tot taxateur bij vordering van motorvoertuigen, krachtens artikel 32 der Inkwartieringswet. Ook vindt dan een vordering plaats van paarden en motorrijtuigen. In deze spannende periode zijn burgemeester Von Heyden en secretaris Lambermont voortdurend paraat in het gemeentehuis. Begin 1940 neemt de spanning

blijkbaar af, want verschillende maatregelen worden dan ingetrokken.

Half april 1940 verandert dat weer. De commandant van het 3e Legerkorps verbiedt het gebruik van alcohol in openbare gelegenheden vanaf 18.00 uur. Dat 10 mei 1940 de oorlog begint, weten we. Er is vrij weinig bekend over oorlogshandelingen in Rosmalen. Wie herinnert zich de komst van de Duitsers in ons dorp? Hoe gingen ze met de bewoners om? Hoe zat dat met de niet-joods-verklaringen waarmee in september 1940 een begin werd gemaakt? Nog enkele bijzonderheden die we in de "oude doos" aantreffen: na de oorlog zijn twee Canadese oorlogsgraven verplaatst naar Groesbeek. Ook blijkt de zuivering na afloop van deze droevige periode niet helemaal naar wens te verlopen. Concreter kan ik hier niet worden, eenvoudig omdat het niet vermeld wordt.

Graag horen we reacties!

De Canadese oorlogsgraven, die lagen waar nu het parkeerterrein bij de Vreeburgpassage is, werden in 1981 verplaatst naar Groesbeek.

Quohier der Huyzen onder Rosmalen 5 september 1801

Martien Veekens

Een groot aantal jaren geleden kreeg ik via wijlen Jan Verhoeven een overgetypt aantal pagina's in handen uit een (momenteel nog) niet-geïntariseerd Rosmalens archief dat (gerestaureerd) nu bewaard wordt door het Gemeentearchief van 's-Hertogenbosch.

Bij het zoeken naar aanvullend materiaal voor de door mij weer te verzorgen cursus '1200 jaar Rosmalen', in het kader van de module 'Rosmalen' Boschlogie III, kwam ik deze A4-tjes weer tegen. Voor iedereen die geïnteresseerd is in de historie van het dorp Rosmalen bevatten deze papieren een schat aan gegevens betreffende de ongeveer 250 bewoonde huizen met hun eigenaars, voor zo'n 1500 bewoners die Rosmalen ruim 200 jaar geleden tot een gemeenschap maakten.

Ik vond dat deze minstens een plaats in ons tijdschrift 'Rosmalla' moesten verdienen en toog ter controle naar het 'Stadsarchief'. Daar bleek al snel dat de lijst van wijlen Jan nogal wat naamcorrecties behoefde. Bij het toepassen van tekstuele consequenties heb ik de bewoners steeds in 'bold c.q. vet' onder de vermelding 'bewoond' weergegeven.

Naast de hierna opgenomen lijst van huizen bevat het document in het 'Stadsarchief' huizenlijsten over de jaren 1736, 1741, 1751, 1756, 1761, 1766, 1771, 1776, 1781, 1786 en 1791. Opvallend is daarbij de overeenkomst tussen de jaren 1736 en 1741, waarin telkens 213 huizen worden benoemd en de indeling per 'buurt' eveneens geheel identiek is:

- Heesendt	29 huizen
- Cruisstraet	28 huizen
- Vliertse Straet en Sprockelbos	27 huizen
- Het Cattenbos en Kerkenhoek	35 huizen

- Moolenhoek	4 huizen
- Heijnis	16 huizen
- Molestraet	14 huizen
- Mallis Camp	15 huizen
- Varkenshoek	25 huizen
- Hinthum	20 huizen

Totaal	213 huizen

In de lijst van 1801, welke hierna volgt, is de buurtindeling afwijkend opgezet en moet men wel concluderen dat de grenzen van de buurtschappen (met de dan inmiddels 249 huizen tellende gemeenschap) in de Franse tijd weer geheel anders waren vastgesteld.

Martien Veekens

Voor t Land

Lijst of quohier der Huijzen onder Rosmalen geformeert ingevolge de gewezene H(aar) E (dele) M(ogende) Resolutie 20e September 1736 om ten Comptoire der gemeene middelen over te brengen.

Hees End

1. Een huijs stal en schop behoort Jacobus Meulendijk bewoond **Peeter Meulendijk** en de **Weduwe Jan van der Zanden**.
2. Huijs en stal behoort Adriaan van Weert bewoond bij **Willem Venrooij**.
3. Huijs en stal behoort de Weduwe Hendrik Hanenberg bewoond de **Weduwe van den Berg** en **Hendrik de Bruijn**.
4. Huijs werf behoort de Weduwe Hanenberg.
5. Huijs en agterhuijs van Evert van Kassel c.s. bewoond bij **Dries de Bruijn**.
6. Huijs stal en schuur behoort en bewoond bij **Johannes van Tuijl**.

7. Huijs stal en schop behoort P.J. van Beke bewoond bij **Miggel van de Goor**.

8. Weg behoort Jan van Nuland.

9. Huijs stal van Jan Hendrik van Nuland bewoond bij **Toon Hendrik van Nuland**.

10. Huijs en stal behoort en bewoond bij **Cornelis van Nuland**.

11. Een huijs schuur en stal behoort en bewoond bij **Ermert Hendrik van Nuland**.

12. Huijs en stal behoort Bartel Rovers en bewoond bij **Hendrik van Nistelrooij**.

13. Huijs en stal behoort aan de onmondige Willem van Doorn bewoond bij **Johannes van Lokven**.

14. Huijs en stal behoort aan Johannes Boerdonk bewoond bij **Johannes Hendrik van Hassel**.

15. Huijs en stal behoort en bewoond bij **Johannes Boerdonk**.

16. Huijs schuur stal behoort de kinderen Samuel de Cassemajor bewoond bij **Jacobus Scheepers**.

17. Huijs en stal van de kinderen Samuel de Cassamajor bewoond bij **Jacobus Meulendijk**.

18. Huijs behoort Jan Strik bewoond bij **Francis Zeegers**.

21. Huijs en stal behoort en bewoond bij **Johannes Cornelis van Dinter**.

19. Weg.

20. Huijs behoort Jan Strik, bewoond bij **Francis Zeegers**.

21. Huijs en stal behoort en bewoond bij **Dirk Geerlings**.

22. Huijs en stal behoort de kinderen van Houtum bewoond bij **Antonij de Haas**.

23. Huijs stal en schuur behoort Giele van Nuland en bewoond bij **Johannes Giele van Nuland**.

24. Huijs en stal behoort de Weduwe Rutte van Rosmalen en bewoond bij **Peeter Govers**.

25. Huijs stal en schop behoort en bewoond bij **Cornelis Geerlings**.

26. Huijs stal en schuur behoort en bewoond **Gerardus Heijmans**.

27. Huijs en schop behoort en bewoond **Geert Westerlaken**.

28. Huijs schuur en stal behoort en bewoond de **Weduwe Geert Geerlings**.

29. Huijsje van Piet van den Boom bewoond bij **Kobus Crol**.

30a. Huijsplaats.

30b. Hutje van **Cobus van den Berk** bewoond zelve.

30c. Hutje van **Joost van Houtum** bewoond zelve.

Kruisstraat

31. Huijs stal en schuur behoort en bewoond **Zeeger Dirk Claes Zeegers**.

32. Huijs en stal behoort Willem Hubert bewoond bij **Adriaan Gludemans**.

33. Een huijs en stalling behoort **Willem Hubert** bewoond door de zelve en **zijn Tuijn Man**.

34. Een huijs van Willem Hubert bewoond bij **Nel Blommers** en de **Weduwe P. Van Vugt**.

35. Een huijs schuur en stal behoort Juffrouw Renesse bewoond bij **Gijsbert van Creij**.

36. Huijs en stal behoort Willem Kerkhoff c.s. bewoond bij **Johannes Peeters**.

37. Huijs stal en schuur behoort en bewoond **Antonij van Grinsven**.

38. Huijs en stal behoort Willem Kerkhoff c.s. bewoond bij **Jan van de Veerdonk**.

39. Huijs stal en schuur behoort Pieter Dirk Santvoort bewoond bij **Goijert van den Broek**.

40. Huijs stal en schuur behoort den Heer Delmalmor en bewoond bij **Jan Hendrik van Nuland**.

41. De Capel of Schoolmeesters Huijzinge op de Kruisj-Straat bewoond **G. van Woelden**.

42. Huijs en stal behoort en bewoond **Jan Manus Driessen**.

43. Huijs en stal behoort de Weduwe Hanenberg bewoond 't zelv en **Willem Kerkhoff**.

44. Huijs en stallingen behoort en bewoond **Francis van Hassel**.

45. Huijs en stal behoort Jacob Gosijn en bewoond bij **Johannes Cees van Nuland**.

46. Huijsje behoort en bewoond **Wouter Vos**.

47. Huijs en schop behoort en bewoond de **Weduwe Antonij Maas**.
- 48a. Een Hutje van **Manus Manders** bewoond zelfs.
- 48b. Huijzinge stalling schuur bakhuijs behoort Johannes Arnoldus Gast bewoond bij de **Weduwe Hendrik van Hassel**.
49. Een huijsje behoort en bewoond de **Weduwe Cees Dame**.
50. Huijs en stal behoort den Advocaat van Boxtel bewoond bij de **Weduwe Johannes Pijnappels**.
51. Huijs en stal behoort Daniel Baart Verspijk bewoond bij **Gijsbert van de Wijert**.
52. Huijs en stal behoort Pieter Dirk Santvoort bewoond **Hendrik van de Laarschot**.
53. Huijs en stal behoort Manus van der Doelen bewoond bij **Jacobus van Gessel**.
54. Een huijs werf.
55. Een huijs en stal behoort en bewoond **Nicolaas Heijmans**.
56. Een schuur bewoond en gebruikt **Toon Manus van der Doelen**.
57. Huijs en stal behoort en bewoond **Toon Manus van der Doelen**.
58. Huijs en schuur behoort en bewoond **Johannes van Santvoort**.
59. Huijsje behoort en bewoond **Jan Verhalle**.
60. Huijs stal en schuur behoort en bewoond **Piet van der Doelen**
61. Huijsje behoort en bewoond **Johannes Jan Wijnen**.
62. Huijsplaats van J. van den Bogert.
63. Huijs stal en schuur behoort en bewoond de **Weduwe Peeter van der Ven**.

Sprokkelbosch

64. Huijs stal en schuur behoort en bewoond **Hendrik Swanenberg**.
65. Huijs en stal behoort A. Bolsius bewoond bij **Hendrik Rombouts**.
66. Een hutje behoort en bewoond **Johannes Heijn en Johanna van Gogh**.
- 67a. Een hutje behoort **Arnoldus Kerkhoff**,

- bewoond **Piet van der Burgt**.
- 67b. Een huijsje van **Jan Huijsmans** bewoond zelfve.
68. Huijs schuur stal en getimmerde behoort Willem Mighiel Althuijzen en Jan van der Doelen bewoond bij voornoemde **Jan van der Doelen**.
69. Huijs en stal behoort en bewoond **Cornelis Verhagen**.
70. Huijs en stal behoort Jan Hendrik van Nuland bewoond bij **Willem Jacobs**.
71. Huijs schuur stal behoort d'Erve Juffr. van Rijn en bewoond bij **Dirk van der Doelen**.
- 72 Huijs stal en schuur behoort de Erve Nicolaas van den Heuvel bewoond bij **Adriaan van Krieken**.
73. Huijsje van de Erve Nicolaas van de Heuvel bewoond bij **Lambert van Rosmalen**.
74. Huijsje van **Marte van de Akker** bewoond zelfve.
75. Huijsje van Johannes van den Dunge bewoond bij **Arnoldus Kerkhoff**.
76. Een huisje en schuur behoort en bewoond **Johannes van Bon**.
77. Een hut behoort en bewoond **Sijms van den Berk**.
78. Een hut behoort Sis van Schaijk bewoond bij **Joseph van den Berg**.
79. Een hut behoort en bewoond **Hendrik van Rosmalen**.
80. Een huijsje behoort en bewoond **Albertus van den Hogenhoff**.
81. Huijs en stallinge behoort de Weduwe van Breem bewoond bij **Evert van Hassel**.
82. Huijs behoort en bewoond **Joost Blom**.
83. Huijs en stal behoort Dirk van der Doele bewoond bij **Piet Bekkers**.
84. Huijs behoort Jan van der Doele bewoond bij **Peter van der Doelen**.
85. Huijs en stal behoort en bewoond **Gerardus van der Doelen**.
86. Huijs en stal behoort Nicolaas van Zuijlen bewoond de **Weduwe Johannes Gludemans**.
87. Een huijsplaats behoort Driek v.d. Doelen.
88. Huijsje behoort en bewoond **Adriaan van**

Helvoort.

89. Huijs en schuur behoort de Weduwe Meuwisse bewoond bij **Ele Westerlaken**.
90. Een hutje behoort de kinderen Dirk Heijmans bewoond bij **Ele Kerkhoff**.
91. Een hutje behoort en bewoond **Jacob van Nuland**.
92. Een huijsje behoort en bewoond **Johannes Westerlaken**.
93. Een hutje behoort **Willem Wonders** en op den arme grond bewoond bij dezelve.
94. Huijs en stal van verscheidene eijgenaren uijt den boedel van Jan Heijmans bewoond bij **Dries Heijmans**.
95. Huijs en stal behoort Antonij van der Horst bewoond bij **Piet van Rosmalen**.
96. Huijs en stalling behoort W.P. Wellens bewoond bij **Geurt Zwanenberg**.
97. Huijs en stal behoort en bewoond **Tonij van der Doelen**.

Kerkenhoek

98. Huijs en stal behoort **Marte Smits ter Togte** en bewoond zelve.
99. Een huisje en stal behoort en bewoond **Jacobus van Lee**.
100. Huijs en stal behoort en bewoond **Jan van den Bergh**.
101. Huijs en stal behoort de Weduwe Goosens bewoond bij **Toon Kuijpers**.
102. Huijs en stal behoort d'onmondige Wilhelmina Westerlaken bewoond **Gerardus Smulders**.
103. De Pastorij en schuur behoort de gemeente bewoond bij **Dominee Liefrink**.
104. Huijs het hof van Holland behoort en bewoond d'Heer **J.A. Esser**.
105. Het schoolhuijs en school behoort de gemeente bewoond bij **Antonij van Hardeveldt**.
106. Een huijs plaats van **Antonij van Hardeveldt** gebruikt zelve.
107. Een hut op den arme grond bewoond bij **Dirk van der Heijde**.
108. Een hut op de arme grond bewoond bij de

Weduwe Mighiel Wijs.

109. Huijs en stal en schuur behoort en bewoond **Hendrik van Grinsven**.
110. Huijsje en stal behoort en bewoond **Dries van den Broek**.
111. Huisje van den zelve bewoond bij **Dirk van Vlijmen**.
112. Huijs stal en schuur behoort en bewoond **Peeter Bekkers**.
113. Huijs en stal behoort en bewoond **Dries van Boxtel**.
114. Huijs behoort Willem de Laat bewoond bij **Cornelis van Gerwen en Jacobus Akkerman**.
115. Een huijs van dezelve bewoond **zels en Jan Pauw**.
116. Huijs en stal behoort en bewoond de **Weduwe Godefridus de Laat**.
117. Huijsje en stal behoort en bewoond **Dirk van der Putte**.
118. Weg behoort Dirk M. van der Doelen.
119. Huijsje van den Arme bewoond **Adriaan Wijergans**.
120. Huijsje op de Gemeente behoort en bewoond bij **Jan van Houtum**.
121. Huijs behoort J. Dirk van der Doelen bewoond bij **Toon Rooijakkers**.
122. Huijs en stal behoort de Erfgenamen Gerardus van Grinsven bewoond bij **Willem van Grinsven**.
123. Huijs stal en schuur behoort en bewoond **Hendrik Peeperkoorn**.
124. Huijs behoort de **Weduwe Peeperkoorn** bewoond zels en **Johanna Elders**.
125. Huijs en schuur behoort en bewoond **Willem Muijtjes**.
126. Huijs behoort Willem Muijtjes bewoond bij de **Weduwe Meuwisse** en de **Weduwe Bouhuijsen**.
127. Huijs behoort en bewoond de **Weduwe Giele Heesakkers**.
128. Huijs behoort Peeter Bekkers bewoond **Nicolaas van der Doelen**.
129. Huijs behoort de kinderen Smoors bewoond bij **Marte Smoors**.
130. Huijs en agterhuijs behoort de kinderen

Venrooij bewoond bij **Adriaan Venrooij**.

131. Huijs stal en schuur behoort Francis van Hassel bewoond bij **Dirk M. van der Doelen**.

132. Huijs en stal behoort **Hendrik de Haas** bewoond zelfs en **Doris van der Kleij**.

133. Huijs behoort Hendrik de Haas bewoond bij **Maria Vos**.

134. Huijs stal en schuur behoort d'onmondige Cornelis Smulders bewoond **Jan Kolen**.

135. Het Catholijke gebouw van Kerk en Huijs behoort de Gemeente bewoond bij den Heer **Pastor Adriaan van Lith**.

136. Huijs behoort Catharina Quak en bewoond **Johannes Tiebosch**.

137. Huijs en stal behoort Catharina Quak en bewoond **Jacob Hanegraaff**.

138. Huijs stal en getimmerde behoort de kinderen Willen Westerlaken bewoond bij **Jan Westerlaken**.

139. Huijs behoort en bewoond **Evert van de Akker**.

140. Huijs behoort en bewoond **Lambert van der Heijde**.

141. Huijs behoort Antonij Mighiel Cronenburg bewoond bij **Evert Lammert van der Heijde**.

142. Huijs en stal en schuur behoort en bewoond **Toon Heijmans**.

Heijnis

143. Huijs op de Gemeentens Grond bewoond bij **Cornelis Rombout van Nuland**.

144. Huijs behoort de Weduwe Willem Gloude-mans bewoond bij **Johannes Vorstenbosch**.

145. Huijs behoort Johannes Vorstenbosch be-woond bij **Dirk van de Liefvoort**.

146. Huijs stal en schuur behoort de Weduwe Giele van den Heuvel bewoond bij **Toon van den Heuvel**.

147. Huijs stal en schuur behoort en bewoond **Francis Maas**.

148. Huijs stal en schuur behoort en bewoond **Johannes Dirk van der Doelen**.

149. Huijs behoort en bewoond **Geurt van den**

Akker.

150. Huijs schuur en stal behoort en bewoond **Johannes van Doorn**.

151. Huijs behoort Johannes van Doorn be-woond bij de **Weduwe Adrianus Vos**.

152. Huijsplaats behoort Isaacq van Beusekom.

153. Huijs en stal behoort Toni van Boxel be-woond bij **Toon Koolen**.

154. Huijsplaats behoort Isaacq van Beusekom.

155. Huijs behoort en bewoond **Jacobus Huijsmans** en **Jacobus van der Doelen**.

156. Huijs en stal behoort en bewoond **Rut van de Vliert**.

157. Huijs behoort en bewoond de **kinderen Marte Maas**.

Molenhoek

158. Huijs behoort de Weduwe Josephus van Gemert bewoond bij **Leonardus van der Heijde**.

159. Huijsje behoort en bewoond **d'Erve Gerard van der Heijde**.

160. Huijsje behoort en bewoond **Willem Janse**.
161. Huijsje behoort en bewoond **Hendrik van Amstel**.

162. Huijsje behoort en bewoond **Wijnand Heesakkers**.

163. Huijsje behoort en bewoond de **Weduwe Piet van der Burg**.

164. Huijs behoort en bewoond **Maghiel Timmers**.

165. Huijs behoort en bewoond **Hendrik van den Ertvogel**.

166. Molen Huijs behoort de kinderen Jan van Lith bewoond bij **Dirk van Lith**.

167. De Wind Molen behoort de kinderen Jan van Lith en gebruikt bij Dirk van Lith.

168. Huijs behoort de kinderen **Jan van den Berk** bewoond zelve.

169. Huijs behoort Francis van Hassel bewoond bij **Adriaan van der Doelen**.

170. Huijs en schuur behoort de Weduwe Nico-laas Strik bewoond bij **Jan Manus van der Doelen**.

171. Huijs behoort Jacobus Huijsmans bewoond

bij de Weduwe **L. van der Ven.**

172. Huijs en stal behoort en bewoond **Peeter van den Broek.**

173. Huijs van de Erve Steenberge bewoond bij **Philip Spierings** en **Johanna van den Dungen.**

174. Huijs behoort Jan van Grinsven bewoond bij **Heijn van Veggel.**

175. Huijs stal en schop behoort Dirk van der Donk bewoond bij **Dirk van Grinsven.**

176. Huijs behoort en bewoond bij **Peeter Dekkers.**

177. Huijsplaats behoort de kinderen **Dirk van den Bogert.**

178. Huijs behoort Francis van de Westerlaken bewoond bij **Willem van der Donk.**

179. Huijs en stal behoort en bewoond **Johannes van der Donk.**

180. Huijs behoort Hermanus van der Doelen bewoond **Lammert Manus van der Doelen.**

181. Huijs behoort **Jan Hoos** en bewoond zelfs.

182. Huijs schuur en stal behoort en bewoond **Johannes van Lokven.**

183. Huijs en schuur behoort en bewoond **Johannes van Lokven.**

184. Huijs op d'armen grond behoort en bewoond **Piet van der Velde.**

185. Huijs behoort Jan Hurdemans bewoond bij **Dielis Verhagen.**

186. Huijs van Dirk Lammert van der Heijden bewoond bij **Piet Gloudemans.**

187. Huijsplaats van de Erfgenamen Piet Wij-
nand.

Varkenshoek

188. Huijs behoort en bewoond **Adriaan van Lith.**

189. Huijsplaats behoort Johannes Servaas.

190. Huijs behoort Johannes Servaas bewoond bij **Francis Jan Wittens.**

191. Huijs behoort en bewoond de **Weduwe van Schaijk.**

192. Huijs stal en schuur behoort de Weduwe Jan van de Wijgert bewoond **Manus Koppens.**

193. Huijs behoort en bewoond **Joseph van**

Boxtel.

194a. Huijs behoort Gosewijn Sterk bewoond bij Hendrik van Lith.

194b. Een hutje van de **Weduwe Adriaan van de Liefvoort** bewoond zelfs.

Hintham

195. Huijs behoort en bewoond **Peeter van Liefvoort.**

196. Huijs behoort Piet van Beek bewoond bij **Francis de Wit.**

197. Huijsplaats behoort den Polder van der Eijgen.

198. Huijs behoort en bewoond de **Weduwe Evert van den Berg.**

199. Huijs behoort de Weduwe Heijmans bewoond **Dirk Vos.**

200. Huijs behoort en bewoond bij **Johannes van der Plas.**

201. Huijs behoort en bewoond **Piet Heijnsberge.**

202a. Huijs behoort en bewoond **Roelof Spierings.**

202b. Huijs behoort en bewoond Gerardus Gloudemans.

203a. Huijs behoort Adriaan van Dinter bewoond bij **Johannes Dielissen.**

203b. Huijs behoort en bewoond **Hendrik Spierings.**

204. Huijs en stal behoort en bewoond **Tomas Gloudemans.**

205. Een ingestort huijs behoort Toon van Grinsven.

206. Huijs behoort de **Weduwe Visser** en bewoond zelfs.

207. Huijs behoort **Theodorus van Grinsven** bewoond zelfs en **Johannes van Rosmalen.**

208. Weg.

209. Huijs behoort Willem Hubert en bewoond **Tomas Hanegraaff.**

210. Huijs behoort en bewoond de **Weduwe Geert Vink.**

211. Huijs behoort en bewoond **Adriaan**

Rijnsbergen.

212. Huijs behoort en bewoond **Geert van der Heijde**.
213. Huijs behoort Geert van der Heijde bewoond **Cornelis van Houtum, Hendrik Boselij** en **Jan de Hommel**.
214. Huijs de St Joris behoort Jan Wagemakers bewoond bij **Rombout Verhalle**.
215. Huijs behoort en bewoond **Adriaan van Beek**.
216. Huijs behoort en bewoond **Johannes Strik**.
217. Huijs behoort de Erve Dirk Mol bewoond bij **Toon Poel**.
218. Huijs behoort en bewoond **Toon van Beek**.
219. Huijs behoort en bewoond **Andries Trugg**.
220. Huijs behoort Roeloff van den Hurk bewoond bij **Hendrik Oppers**.
221. Huijs behoort Dirk van Lith bewoond bij **Johannes van Gestel** en **Hendrik Roeffen**.
222. Huijs behoort de **Weduwe Marte Stiphout** en bewoond.
223. Huijs behoort **Gijsbert Cronenburg**.
224. Huijs behoort en bewoond **Willem Siepkens**.
225. Huijsplaats behoort Willem Siepkens.
226. Huijsje van Piet van Beek.
227. Huijs behoort en bewoond **Pieter van Beek**.
228. Huijs behoort Willem van Maurik bewoond bij **Adriaan van der Ven**.
229. Huijs behoort de Weduwe Hendrik Schobens bewoond bij **Hendrik Vissers**.
230. Is weg.
231. Hutje behoort Wouterus Johannes Heeren en bewoond **Francis van Os**.
232. Huijs behoort en bewoond **Johan Gijb Westerlaken**.
233. Huijs behoort en bewoond Willem van Veggel en de **Weduwe Hendrik van Helvoirt**.
234. Het Clooster behoort bij Carel Jan Gallé.
235. Huijs behoort en bewoond **Jan de Ruijter**.
236. Huijs en schuur behoort en bewoond **Evert van Grinsven**.
237. Kotje behoort en bewoond **Mr Marte Bowier**.
238. Huijsplaats behoort Evert van Grinsven.

239. Huijs behoort Johannes Koppens.

240. Huijs en schuur behoort en bewoond **Johannes Koppens**.

241. Huijs behoort Willem Coppens bewoond bij **Johannes Versteegen**.

242. Huijs behoort **Francis Gijsbert Ligterveld** en bewoond.

Maliskamp

243. Huijs en schuur behoort Wouter Gast en bewoond bij **Manus Westerlaken**.

244. Huijs stal en schuur behoort Carel Jean Gallé bewoond bij **Aard Langenhuijzen**.

245. Huijs behoort en bewoond **Willem van Lokven**.

246. Huijs behoort en bewoond **Nicolaas van Helvoort**.

247. Huijs behoort de Weduwe Peeter Dekkers en bewoond **Johannes Kuijpers**.

248. Huijs behoort Antonij Steenbergen en bewoond **Hendrik Steenberge**.

249. Huijs behoort Jan van der Pas bewoond bij de **Weduwe Gijsbert Bosch**.

De President Leeden der Municipaliteit en Secretaris van Rosmalen, verklaaren op onze burgertrouw, dat dit Quohier door ons is geformeert.

Na een naaukeurig onderzoek, en dat soo veel wij onder het District van deese plaats geen andere of meerdere huijzinge of wooningen bekend zijn als op dit Quohier zijn gebragt.

*'t Oirconde getekend binnen Rosmalen den Vijfde September Agt tien Hondert en een.
J. v. Doorn E: v Grinsven G v der Heijde
P v d Berk en Mr Esser Meerman.*

Rosmalen Quohier der Huizen geformeert den 5^e September 1801.

Weder te vernieuwen in 1804.

*Het Dubbelt ter Comptaire der Gemeene Midde-
len overgebragt.*

Rusmollese Portretten (5): Gera van den Oever- Verhallen

Rusmollese portretten

Niets zo mooi als het lezen van verhalen over en door echte Rosmalenaren over “ons eigen durpke.”

Het lijkt de redactie van Rosmalla dan ook een leuk plan om in ons blad een serie te beginnen waarin Rosmalenaren vertellen over hun eigen leven, nu en vroeger. Dat idee is niet nieuw: zo’n jaar of vijf, zes geleden nam de heemkundekring het initiatief om een serie interviews af te nemen en die te publiceren in het toenmalige Rosmalens Nieuwsblad, en later in de Bossche Omroep. Ria Beekers-Pennings, Marijke van der Leest-Pennings, Zus van de Plas-van Zuylen, Ger Vugs en Peter der Kinderen gingen aan de slag. Zij allen gaven Rosmalla toestemming om de serie opnieuw uit te brengen. Via ons blad worden ze dan in alle eeuwigheid bewaard! U houdt er natuurlijk bij het lezen wel rekening mee dat sommige gebeurtenissen wel gerelateerd zijn aan de tijd waarin de gesprekken plaatsvonden!

De redactie

EEN MEIDENELFTAL

Gera van den Oever-Verhallen, daar zijn we deze keer beland. Zij woont in de Burgemeester Nieuwenhuyzenstraat, maar is geboren in de Kerkenhoek, waar nu de Annenborch staat.

Zij was een van de elf (!) dochters van Gradje Verhallen en Anneke Pennings. Haar zusters heten: Riek, Sjan, Tonnie, Annie, Diny, Henriette, Truus, José, Maria en Liesbeth. Vader Gradje woonde, na het overlijden van zijn ouders, bij de familie van Hoof. Zijn vrouw Anneke kwam uit Berlicum. Toen ze trouwden zijn ze in een huisje gaan wonen bij Antje van Pinksteren op de

Bruggense dijk, tot bij een storm de hele voorgevel eruit werd geblazen.

Gradje en Anneke konden toen snel met hun gezin verhuizen naar

een van de nieuwe houten noodwoningen in de Kerkenhoek (nu Deken Fritsenstraat).

Gera: “Deze woning was wel nieuw, alleen er ontbrak nog iets aan: de ramen zaten er nog niet in. Maar dat mocht de pret niet drukken! Hier hebben we gewoond met tien meiden. Nummer elf is later in de Burgemeester Nieuwenhuyzenstraat geboren. Mijn moeder was erg bang van onweer en omdat het een houten woning was kon er volgens haar gemakkelijk brand uit breken. We moesten ’s nachts allemaal ons bed uit als het onweerde. We sliepen dan met z’n allen in de huiskamer op de grond. Ook de burens kwamen dan naar ons toe met hun vijf kinderen. Mijn ouders dachten dat we dan veilig waren, maar als dan brand was uitgebroken, had het wel even geduurd voordat we er allemaal uit waren.” Toen Gera 3 jaar oud was, heeft haar vader lang in het ziekenhuis gelegen. Ze herinnert zich nog dat ze daar een keer op bezoek ging en van een broeder een sinaasappel kreeg. Dat was voor eerst in haar leven dat ze een sinaasappel zag en proefde!

Gera ging uiteraard ook naar de bewaarschool en later naar de Mariaschool. Gera kon goed leren en toen er in de zesde klas gevraagd werd, wie er naar de Mulo wilde, stak Gera haar hand op. Gera: “De leerkracht zei toen verwonderd: “Jij ook?” Als je uit een groot gezin kwam, werd er maar vanuit gegaan, dat je niet doorleerde. Ik

ben toch naar de Mulo gegaan, maar ben na twee jaar gestopt. Later heb ik mijn Mulo-diploma en mijn MEAO alsnog gehaald.”

Maar nog even terug in de tijd: “Als er weer eens een nieuw kindje geboren werd, wisten wij dat meestal al van te voren. We kregen dan namelijk altijd geld mee om brood en jam bij bakker de Werd te kopen. We moesten dan overblijven bij Netje Schippers, die vlak bij school woonde. Als we dan uit school kwamen, lag er weer een baby'tje in de wieg. Mijn vader heeft er nooit een probleem van gemaakt, dat hij alleen maar meiden kreeg, maar hij wilde er ook niet mee te koop lopen. Vroeger stond er namelijk in de Margriet eens een artikel over een gezin met elf meisjes in Canada. Mijn nichtje uit Berlicum, schreef aan de Margriet dat dit heus

niet zo uniek was, want dat er in Rosmalen ook zo'n gezin was. Op een dag stonden er een fotograaf en een journalist op de stoep voor een interview en een foto. Maar dat weigerde mijn vader. Hij was trots op zijn meiden, maar hij vond dat ze niet te kijk hoefden te staan.

Nu we het toch over foto's hebben: de foto die nu bij dit stukje staat is gemaakt bij Het Zuiden in Den Bosch. Mijn ouders hadden met prijskaarten een gratis fotosessie gewonnen. Maar met 13 personen naar de fotograaf was sneller gezegd dan gedaan. Mijn vader had geen rijbewijs en geen auto. Dus werd er bij de firma van Uden een busje geregeld en we gingen met z'n allen naar Den Bosch. In de Vugtherstraat moesten we uitstappen en we hadden veel bekijks. Omstanders wisten niet wat ze zagen: er bleven

De familie Verhallen: v.l.n.r. boven: Tonny - Riek - Gera - Jeanne. Midden: vader Grèt - Diny - José - Liesbeth - moeder Anneke - Maria - Annie. Voor: Truus - Henriëtte.

maar meisjes uit dat busje komen.”

Bij Gera thuis werden ze met eten behoorlijk verwend. Haar moeder hield er altijd rekening mee wat iemand wel of niet lustte. Er stond altijd wel iets van iemands gading op tafel omdat er verschillende gerechten werden gekookt. Niemand lustte echter tuinbonen. Daar had moeder op een keer stampot van gemaakt. De bonen gepureerd en niemand proefde tuinbonen en ze vonden het nog lekker ook! Over creativiteit gesproken! Voor zo'n groot gezin moesten er natuurlijk nogal wat aardappels geschild worden. Dat kwam Truïke van Haren altijd doen en als die eens niet kon, deed vader het. Zijn dochters mochten daar niet aankomen, want die schilden te dik!

Gera vertelt verder: “Mijn moeder kwam altijd te weten, waar wij uitgehangen hadden. Vooral als we ergens niet heen mochten en dat toch gedaan hadden. Wij snapten maar nooit hoe ze daar toch achterkwam. Wij verdachten er stiekem de man van, die bij ons de ziekenfondspremie op kwam halen: die kwam immers overal en ook in andere dorpen! Maar eens hebben we ons zelf verraden. Mijn zus Annie en ik mochten op een keer naar Nulandse kermis. Maar omdat we met een paar vriendjes hadden afgesproken, hadden we niets van de kermis gezien en toen we al weer op weg naar huis waren, herinnerden we ons dat we beloofd hadden paling mee te brengen. Dus Annie fietste snel met haar vriendje terug en ik ging alvast op huis aan. De volgende dag vroeg mijn moeder of ik ook die brand op de kermis gezien had. Ik antwoordde naar alle waarheid dat ik die niet gezien had. Toen Annie even later thuis kwam, vertelde zij in geuren en kleuren over de brand. Toen wisten mijn ouders dat er iets niet klopte met als gevolg 14 dagen huisarrest!”

Haar man Gerard heeft Gera leren kennen toen deze in de kost was bij de Familie van Nuland. Gera: “Gerard kwam oorspronkelijk uit Zeeland. Bij de voorjaarskermis in Rosmalen hadden we een paar keer samen in de botsauto's gezeten.

De andere dag kwamen we elkaar weer tegen en hebben we twee uur zitten praten. Het klikt meteen en ik wist op dat moment al: het wordt hij of niemand!”

15 augustus 1969 zijn ze getrouwd en gaan wonen in een flat aan de Jan Heijmanslaan in Hintham. “Daar hebben we nog een keer brand gehad. Koken was geen hobby van me en meestal deed Gerard dat dan ook. Maar ik was een keer wat eerder thuis van mijn werk en dacht: “Laten we vandaag gemakkelijk doen en frites bakken. Ik zette de fritespan alvast op het gas. Ik zat in de huiskamer bij de T.V. en rook op een gegeven moment een brandlucht. Omdat de wasmachine wat nukken had, dacht ik dat die kortsluiting gemaakt had, maar hoe dichterbij de keuken kwam, hoe sterker de brandlucht werd. In de keuken zag ik de keukenkastjes al branden. Maar ik had nog steeds niet in de gaten, dat het zo erg was. Want toen ik bij de burens de brandweer ging bellen, zei ik dat ze zich niet hoefden te haasten, dat het allemaal wel meeviel. Onder tusschen was de keuken uitgebrand!”

Wat werken betreft heeft Gera nogal wat uiteenlopende baantjes gehad. Zij kreeg haar eerste baantje bij Confectieatelier v.d. Heyden op het Wild in de polder. Hier werd lingerie gemaakt. Zij was opmaakster, dat hield in het mooi vouwen en verpakken van de artikelen. Daar heeft ze 8 ½ jaar gewerkt. Later heeft ze nog bij van Krey Kip gewerkt en een paar jaar thuis, toen haar ouders hulp nodig hadden. Toen dat niet meer nodig was, werd ze gevraagd om in het klooster van de nonnen te komen werken als kokkin. Voor vijf zusters moest gekookt worden. Er was alleen een probleem: Gera kon niet koken!

Gera vertelt hierover: “Op een dag waren de nonnetjes een dagje weg en ik moest bietjes koken. Die had ik echter aan laten branden. Goede raad was duur, want er moest toch gegeten worden als ze terugkwamen. Ik ging naar mijn zus Sjan, die al enige jaren bij de pastoor werkte als huishoudster. Zij vertelde hoe ik de bietjes nog

kon redden, door het niet-aangebrande deel eraf te halen en daar “salade” van te maken. Zo gezegd zo gedaan en de volgende dag waren de zusters zo enthousiast, want ze hadden zo lekker gegeten. Het recept ervan heb ik ze maar nooit gegeven!”

Gera vond het leuk werk maar na twee jaar hield het klooster op te bestaan. In december 1986 is Gera begonnen als interieurverzorgster op de Binckhorst. Daar werkt ze nu nog, maar wel in een andere functie: woningassistente.

Op de flat hadden Gera en Gerard het niet zo naar hun zin. Omdat ze in Rosmalen niet zo snel voor een eengezinswoning in aanmerking kwamen, probeerden ze het ook in Zeeland, waar Gerard vandaan kwam. Daar hadden ze binnen drie maanden een huis. Omdat haar ouders niet meer zo gezond waren gingen ze in 1979 weer terug naar Rosmalen. Ze gingen toen inwonen en zij hebben hun ouders verzorgd, tot ze beiden zijn overleden. Gera en Gerard zijn in het ouderlijk huis blijven wonen.

Gera is erg geïnteresseerd in de politiek en vanaf 1990 is zij actief geweest voor Rosmalens Belang. Ruim zes jaar had zij daar een bestuursfunctie, maar twee jaar geleden is ze daarmee gestopt. Nu gaat zij meestal nog wel naar de vergaderingen van deze partij.

Gera en Gerard hebben samen een fijne hobby. Gera: “Samen met Joyce Pennings en Jan van den Heuvel begeleiden we het G-team van de Kruisstraat. Dat is een speciaal gemengd voetbalteam voor gehandicapten van 17 tot 40 jaar. Vorig jaar zijn we naar de Special Olympics in Dublin (Ierland) geweest met dit team. Hieraan namen 7000 sporters deel uit 160 landen. Dit was een onvergetelijke ervaring. Er waren 80.000 mensen aanwezig in het stadion.

Ook enkele beroemdheden zoals Arnold Schwarzenegger, Cassius Clay, maar vooral Nelson Mandela heeft grote indruk gemaakt.” Met het bekijken van de prachtige foto’s van dit gebeuren, hebben we het interview afgesloten.

De Burgemeester Nieuwenhuizenstraat ongeveer 1950. De familie Verhallen woonde in het tweede huis van het eerste dubbele woonhuis rechts.

“Unne goeie kattelik gò nog nie dood”

Gerrit Mol en Frans Vos

Deze uitspraak tekenden uw verslaggevers op, toen ze op bezoek gingen bij Driek van Meurs. Driek heeft dan ook recht van spreken: hij is geboren op 12 februari 1914. Volgens Driek wordt de hemel te klein om alle goeie mensen te herbergen, zeker nu het voorgeborchte afgeschafte is. De uitspraak tekent Driek, iemand die zeer tevreden is over de vele mensen die hij in zijn lange leven heeft meegemaakt.

Driek is een echte Rosmalenaar, de tweede uit een gezin van acht kinderen. Hij groeide op in de Bruggen. Van zijn schooltijd herinnert hij zich niet zo veel. Een paar jaar bij de zusters, zes jaar op de lagere school. Een echte student was Driek niet, hij was liever buiten bezig. Hij herinnert zich nog wel een keer een straf gekregen te hebben: armen recht voor zich uit, een boek op zijn handen. Ook herinnert hij zich ooit een draai om zijn oren gekregen te hebben van niemand minder dan de pastoor. De enige ambachtsschool die bereikbaar was, was die in 's-Hertogenbosch. Die was echter voor Driek niet weggelegd, vertelde hij. Van zijn ouders kregen Driek en zijn broers en zussen alle vrijheid, daar werd absoluut geen misbruik van gemaakt. De hele wereld was zijn speelterrein, maar hij was toch vooral te vinden in het Sprokkelbosch en op de Heikamp.

Meteen na het bereiken van de twaalfjarige leeftijd ging Driek op het land meewerken, op de Loofaert. Drieks vader werkte als machinist op een heistelling van het bedrijf van Van Druenen in 's-Hertogenbosch. Daar kon men wel een stoker gebruiken. Zo'n heistelling werkte toen immers op stoom. Zo kwam Driek te werken, samen met zijn vader in Schinnen, bij Valkenburg. Op zaterdag tegen de middag klommen Driek en zijn vader dan op de fiets naar Rosmalen om op zondag weer terug naar het Limburgse land

te fietsen, steeds zo'n 120 kilometer. Die reis per trein zou te duur zijn geweest, een reiskostenvergoeding kende men toen niet. Later werkte Driek in dezelfde functie in de Peel, onder andere in Vierlingsbeek. De stelling moest eigenlijk altijd brandend worden gehouden, tussendoor werd dan voor een aantal uurtjes heen en weer naar huis gefietst. en dat voor 30 cent per uur. Het kwam voor dat Driek van zondagmorgen tot maandagavond in de weer was.

Als reizen niet mogelijk was, werd er een kosthuis gezocht en Driek heeft daar goede herinneringen aan. Vele jaren was bouwbedrijf Van de Plas zijn werkgever. Later leerde Driek het vak van dakbedekker, met name mastiek aanbrengen werd een veel voorkomende werkzaamheid. Zeker na de oorlog, toen veel daken waren vernield. Al tijdens de oorlog werden vliegtuighangers van een goede dakbedekking voorzien, met name op het vliegveld van Gilze-Rijen.

Geleidelijk aan leerde Driek ook andere loodgieterswerkzaamheden. Bijna elke woning die in Rosmalen werd gebouwd, kreeg via de handen van Driek sanitair in huis. Steeds werd daarbij gezegd, dat hij het niet te duur moest maken. Driek gebruikte in zo'n geval ook wel eens een binnenband om kieren te dichten!

De laatste acht jaar van zijn werkzaam leven werkte Driek op Coudewater. Hij kijkt daar met veel plezier op terug en is een trouw bezoeker van de reünies van oud-medewerkers daar.

Ondertussen leerde onze gesprekspartner een aardig meisje uit Berlicum kennen, met wie hij in 1939 trouwde. Helaas overleed zij, na een ziekteperiode van acht jaar, in 1972. Ze werd lange tijd verpleegd in de Radboud in Nijmegen, maar vanwege de afstand kon ze later terecht in

Mariaoord. Op dat moment was nog een van de drie kinderen thuis.

Inmiddels had Driek ook zijn militaire dienstplicht vervuld, zij het maar gedurende een half jaar. In 1939 moest hij zich in verband met de mobilisatie opnieuw melden. De vergoeding voor de tijd in dienst bedroeg achttien gulden, thuis kregen ze niets. Hij werd ingezet in de omgeving van Boekel om daar de Peellinie mee te helpen aanleggen. Om aan te geven hoe de kwaliteit van die linie was vertelt Driek dat er mijnenveldjes werden aangelegd, voorzien van een prikkeldraadomheining. Dat was nog wel zo gemakkelijk voor invallende Duitsers, zeker omdat aan die draad bordjes warden gehangen: Pas op, mijnenveld!

Driek heeft de oorlog heel bewust meegemaakt. Bij zijn woning, toen in de Striensestraat, had hij samen met anderen een schuilkelder gebouwd. Daarin verbleven op een gegeven moment wel veertig mensen. Toen in de omgeving een Duitse Messerschmidt werd neergeschoten, is Driek met Leonnard van Griensven de gewonde piloten gaan helpen. Ze brachten een gewonde Duitser binnen bij de in de buurt wonende boer Coppens. De Duitsers waren hem zeer dankbaar. Driek vermeldt hier ook dat hij erg veel goede Duitsers ontmoette in die tijd. Volgens hem is er in de oorlog niet veel strijd geleverd in Rosmalen. De Duitsers hebben verschillende keren de burgerbevolking ontzien door het niet uitvoeren van voor de hand liggende beschietingen.

Toch is hij zelf wel getroffen door een granaatscherf. Hij vertelt ook over slachtoffers die toevallig net op het verkeerde tijdstip op de verkeerde plek stonden. Toen de Engelsen naderden kwamen vier Russische studenten die door de Duitsers gedwongen waren hen te helpen vragen om een plek in de schuilkelder. Dat werd toegestaan, maar niet dan nadat ze hun wapens moesten inleveren. Ook deze mensen toonden hun grote dank.

Driek kan zich nog wel de pantserwagens voor de geest halen, waarmee de Engelsen Rosmalen bevrijdden. Van de roemruchte trein, die maandenlang bij het Rosmalense station stond, herin-

nert hij zich alleen dat die er leeg stond te staan. Ook wijst hij op de angstige tijd die Rosmalen meemaakte door de beschietingen van de andere kant van de Maas.

Na de oorlog heeft Driek ook nog even geholpen bij de toenmalige Voedselvoorziening.

Intussen was Driek niet zo goed bevriend met de toenmalige pastoor van Rosmalen. Dat had volgens hem te maken met het weigeren om deel te nemen aan een retraite in Vught, waarvoor de pastoor blijkbaar deelnemers wilde leveren. De kosten daarvan bedroegen vijf gulden en werden door de weigerachtige houding van Driek verlaagd tot een rijksdaalder. Toen later de pastoor samen met zijn Berlicumse college door het dorp fietsten, werd de vrouw van Driek, afkomstig uit Berlicum, vriendelijk gegroet door de Berlicummer, maar de Rosmalenaar kreeg zelfs geen hoofdknik van zijn herder.

Driek heeft in zijn spaarzame vrije tijd altijd hobby's gehad. Zijn grote liefde was en is nog steeds de duivensport. Hij heeft daarin ook diverse mooie prijzen behaald. Ook in de annalen van OJC staat Driek vermeld als een waar fenomeen. Hij was nog maar net lid geworden of hij mocht al mee voor een wedstrijd in Veghel. Driek was nog een ouderwetse spil, maar ook als linksbuiten was hij beroemd. Toen hij in Wanssum weer eens had gescoord, kreeg hij te horen dat hij neergestoken zou worden, als hij dat huzarenstuk nog eens herhaalde. Voor speciale derby's, zoals tegen Schijndel, werd altijd een beroep gedaan op Driek. die stond immers zijn mannetje wel.

Driek woont al jaren in de Burgemeester Nieuwenhuizenstraat. Hij woonde daarvoor in de Striensestraat en later in de kom. Hij hoopte op een gegeven moment op een huis in Hintham, maar door gekonkel, zoals dat steeds voorkomt, kwam hij in zijn huidige woning terecht, waar hij het uitstekend naar zijn zin heeft. er is plek voor zijn duiven en zijn tuintje ziet er goed uit. Driek heeft een elektrische fiets, waarop hij in goed twee jaar zo'n 4000 km heeft gefietst.

Terugkomend op de titel van dit verhaal:

Driek van Meurs is "unne goeie katteliek!"

Etymologie (3)

Harry Coppens

Met Sint-Juttemis als de kalveren op het ijs dansen:

Dus nooit. Sint Jutte bestaat niet. Een andere mogelijkheid is dat Jutte gelezen moet worden als Judith.

Haar heiligendag valt op 17 augustus, ook in vroeger tijden dansten er toen geen kalveren op het ijs.

Laten we elkaar geen Mietje noemen:

Er zijn meerdere uitdrukkingen bekend waarin Mietje vervangen is door een andere naam.

Dus laten we de dingen bij de (echte) naam noemen.

Een mannelijke homofiel aanduiden met mietje is gebaseerd op een verbastering van sodemieter en heeft met de eerder genoemde uitdrukking niets te maken.

Een robbedoes:

Samengesteld uit robbe (= zeehond) en does (= dwaze wildeman).

De oorspronkelijke betekenis, die van onverschillige durfal, is overgegaan in een soort koosnaampje.

In de aap gelogeerd zijn:

Vroeger diende het gebruik van uithangborden zowel als reclame als om aan te geven welk beroep werd uitgeoefend. Herbergen werden meestal genoemd naar de voorstelling op het uithangbord: In de vergulde os, In het Zwaantje, de Gouden Leeuw, enz.

Omdat een aap bekend stond als grillig en onbetrouwbaar betekende- In de aap gelogeerd zijn- zoiets als beetgenomen worden, vervolgens werd de uitdrukking in algemener zin gebruikt.

Bekaf zijn:

Een oudere uitdrukking was een paard de bek af rijden, zo afjakkeren dat het achter adem is. Hieruit ontstond 'een paard bekaf rijden' Vandaar bekaf zijn, uitgeput zijn door het harde werken.

Belhamel:

De ram die de bel draagt en als aanvoerder van de kudde voorop gaat; dus het haantje de voorste (om eens een ander dier te noemen)

Daar kraait geen haan naar:

Volgens het volksgeloof kraaide een haan naar de moordenaar van wiens aanslag hij getuige was geweest. Was zo'n misdaad in alle stilte gepleegd dan bleef die dus geheim.

Het hazepad kiezen:

De haas stond voor een erg lafhartig dier (een hazehart hebben, angsthaas).

Wie de weg van de haas opging, vluchtte uit vrees.

De kat in het donker knipen:

Stiekem kattedwaad uithalen (vaak met een erotische bijbetekenis. Met de kat wordt bedoeld op een meisje (vgl. kamerkatje met kamenierster). Letterlijk dus in het donker wat met een meisje stoeien.

Krokodilletranen:

Volgens het volksgeloof was de krokodil een huichelachtig dier dat niet alleen de stem van een huilend kind nabootste om zo voorbijgangers te lokken, maar bovendien in tranen uitbarstte als hij zijn slachtoffer had verslonden.

Iemand aan de tand voelen:

Eigenlijk aan de hand van het afgesleten oppervlak van het gebit van een paard de ouderdom bepalen

Belazerd:

Zoer aangetast zijn door de ziekte van Lazarus (melaatsheid) dat men er gek van geworden is .Lazarus zijn (dronken) is vermoedelijk afgeleid van de onbeholpen manier waarop leprozen zich bewogen, als iemand die dronken is

Een kop als een boei hebben:

De boeien/bakens aan een kant van het vaarwater zijn rood geverfd.
Wiens hoofd daarop leek, had een groot rood hoofd

Haar op de tanden hebben:

Zijn mannetje staan (kan ook als vrouw). Haar was het symbool voor kracht en mannelijkheid. Als dit groeide op plaatsen (ook al was het symbolisch) waar nooit haar groeit, was dit te meer een aanduiding voor een sterk karakter.

Iemand een hart onder de riem steken:

Iemand moed inspreken. Een soldaat die onder zijn riem, die schuin over de borst liep, geen hart (dat wil zeggen geen moed) had, was een lafaard Daar moest dan nodig een hart onder gestoken worden.

Onder invloed van de uitdrukking ‘het hart zinkt hem in de schoenen’ is de uitdrukking later veranderd in ‘iemand een riem onder het hart steken’ namelijk om te voorkomen dat dit in de schoenen zinkt.

Geen veer van de mond kunnen blazen:

Een oud middel om uit te maken of iemand nog leefde- vooral toegepast in de rechtspraktijk- was het leggen van een veertje op de

mond, indien dit bewoog was het slachtoffer nog in leven.

Veel voeten in de aarde hebben:

Voeten moet gelezen worden als wortels. Als een boom veel wortels in de aarde had, kostte het meer moeite hem uit te graven.

Goed gemutst zijn:

De manier waarop iemands hoofddekseel stond werd aangezien als aanduiding voor zijn stemming.

Iets met de mantel der liefde bedekken:

In de Middeleeuwen werd een buitenechtelijk kind dat bij huwelijk gewettigd werd door de moeder onder haar linkerslip meegenomen.

Het vuur uit de sloffen lopen:

Werd gezegd van een paard dat zo hard liep dat de ijzers het vuur uit de stenen sloegen

Van leer trekken:

Leer verwijst hier naar de lederen schede waaruit sabel of mes werd getrokken. De uitdrukking is dan ook afkomstig van: Het zwaard van leder trekken.

Achilleshiel:

Iemands zwakke plek De moeder van Achilles, Thetis dompelde de jonge held in de Styx (rivier in de onderwereld waar de gestorvenen overgezet werden door de veerman Charon) om hem onsterfelijk te maken. Zij hield hem daarbij vast aan zijn hielen die dus kwetsbaar bleven.

De achillespees, die van de hiel naar de kuitspier loopt ontleent zijn naam uiteraard aan dit verhaal.

De Pastorie van de St. Lambertuskerk (2)

Antoine de Visser

Het is niet gemakkelijk om de hele bouwgeschiedenis van de pastorie te achterhalen. Maar wat ik op diverse plaatsen en dankzij verschillende personen bij elkaar heb kunnen vinden, wil ik nu hier bijeen brengen. Mochten er lezers zijn, die aanvullingen weten, dan hoop ik dat ik die mag ontvangen. Ik houd me aanbevolen. (aplmdevisser@home.nl)

1. Pastorie vóór de Reformatie:

Alles wat tot op heden uit die periode te vinden is, staat in het werk van L.H.Chr. Schutjes, pastoor van Orthen, getiteld "Geschiedenis van het Bisdom 's-Hertogenbosch, 5^e deel"(1876) Hierin wordt vermeld: "Bij koninklijk besluit van 10 november 1823 kregen de katholieken hunne oude parochiekerk terug, die, na eene

behoorlijke herstelling, door hen het volgende jaar den 30 mei weder is betrokken, doch het oud *pastoreel huis*, vroeger door den predikant bewoond, reeds in 1818 den pastoor afgestaan, werd in 1842 herbouwd."(pag. 586)

Na onderzoek door de B.A.M. (Bouwhistorie, Archeologie, Monumenten) van de gemeente 's-Hertogenbosch in 2004 staat vermeld: "Het pastoriegebouw in Rosmalen dateert in de huidige vorm uit 1842, het jaar waarin het pand werd herbouwd, waarschijnlijk met hergebruik van de kelder (waarvan de datering onbekend is, maar die mogelijk uit de periode 15^e – 17^e eeuw dateert)."

In gesprek met dhr. H. Boekwijt van de B.A.M. gaat het dan om het rechthoekige gebouw, dus zonder de latere aanbouwen: achteraanbouw met serre en de garage.

Pastorie met garage

In 1629, na de verovering van 's-Hertogenbosch door Frederik Hendrik, viel ook de Meierij in zijn handen. De katholieke godsdienst werd verboden en kerken met vaak ook de pastorieën kwamen in hervormde handen. Zo ook in Rosmalen. Dat werd definitief in 1648 na de 'Vrede van Munster'.

2. Pastorie tijdens de Reformatie:

In 1660 was de 1^e predikant 'Johannes Kieschiers, actief in Rosmalen.

In 1679 overleed de 2^e predikant, Isaak Tragun. Hij werd begraven in de kerk op 17 september.

Uit de archieven blijkt op een gegeven moment dat de pastorie aan de bestuurders van Rosmalen behoorde.

Volgens een besluit van 5 november 1697 werd het dorpsbestuur gelast de pastorie over te nemen en te onderhouden. De predikant betaalde voor huur zestig gulden, welk bedrag 'van het tractement van den predicant door de rentmeester werd afgetrokken en aan het dorp betaald'.

Diverse keren wordt vermeld dat er huur betaald moest worden voor de pastorie aan dat bestuur. Zo moest in 1709 voor predikant Gerbadi 60 gulden huur worden betaald. Dit staat vermeld als:

'versoeken de Schepenen van Rosmalen bij desen de Hoog.ed.Heere van Deurne omme aanden Hr. Predikant Gerbadi te voldoen de huijshuur voor de pastorie ghuijsinge tot 60

Invoering der Eigendommen en Bezittingen:	Waarde der zelve na lijfing:	Roedel Lijf welke middelen het best zijn om die Goederen te Louden opbaer, Koopen: geni:
Een Pastorij-Huis en Tuin te Rosmalen	1000-0-0	
Een School-Huis aldaar	600-0-0	
Een School-Huis op de Kruisstraat	250-0-0	
Een Gemeentes Locaal. Waan is voort aangeen	minst	
Dwaer Schuts Koopje	minst	
Een Akker Veeckland groot 8 Loop. 30 Aerd. Voor de Pastorie	500-0-0	
Een Perceel Veeckland groot 8 Loop. in Aerd. op de Baronij. van de Baanheer groot 11 Aerd.	40-0-0	
Een Perceel Veeckland genaamt Presidents Kampth groot 9 Loop. 12 Aerd. op de Baronsvelden. x	50-0-0	
De Gemeentes Kerk	100-0-0	
Een Vtgestrekktheid van Circa 600 Loop. Heidegrone	200-0-0	
Een Vtgestrekktheid van Circa 150 Loop. Gr. uetgrond hete in keel.	500-0-0	
Een Vtgestrekktheid van Circa 60 Loop. hete het Kattenbosch	100-0-0	
Een Perceel Aeiland groot 16 Aerd. in de 11 ^e		

> Rijpbaarste Koopje
Bachvoering

*Invoering der Eigendommen en bezittingen der gemeente Rosmalen;
Eerste regel van lijst links: Een Pastorij-Huis en Tuin te Rosmalen F1000,-
Een School-Huis aldaar: F 600,- Een Schoolhuis op de Kruisstraat F 250,-*

guld.'

[De Schepenen van Rosmalen verzoeken hierbij de Hoogedele Heer van Deurne om aan de Heer Predikant Gerbadi te voldoen de huishuur voor de pastorie te weten f 60,-]

In 1728 moest dominee Gerbadi aan huur 30 gulden betalen. Er staat genoteerd:

'ingevolge resolutie deser dorps regering heeft den rendant Elias van Beugen ontfange van de heer Gerbade de somme van f 30-0-0 wegens huijshuur van de pastorie huijsing.'

[Vanwege het voorschrift van deze dorpsregering heeft de rendant Elias van Beugen ontvangen van de heer Gerbade de som van f 30,- vanwege de huishuur van de pastorie.]

In 1732 werd door Pieter van den Hurk 30 gulden betaald, waarmee de huur van de pastorie voor dominee Wolde werd voldaan. Er staat dan:

'ingevolge resolutie desses dorps regeering heeft den rendant Pieter van den Hurck ontfangen van de hr. Wolde (predicant) de somme van f 30-0-0 wegens huijshuur van de pastorie huijsinge.'

[Vanwege het voorschrift van deze dorpsregering heeft de rendant Peter van den Hurk ontvangen van de heer Wolde (predikant) de som van f 30,- vanwege de huishuur van de pastorie.]

3. Onderhoud en reparaties:

Elke verbouwing of onderhoud (timmer- en schilderwerk) werd uitgevoerd in opdracht van het bestuur. Dat bestuur zetelde in de Raedkamer, dat eertijds de sacristie van de St. Lambertuskerk was. Het archief werd bewaard in het zuidertransept van de kerk. Wat van dit archief bewaard is gebleven is nu te vinden in het Stadsarchief te 's-Hertogenbosch.

Uit het Oud-Archief van Rosmalen vóór 1811 vind je onder nr. 161 "Stukken betreffende het beschikbaar stellen van gelden voor onderhoud van schoolhuis en pastorie" en onder nr. 248

"Stukken betreffende het uitvoeren van reparaties aan de parochiekerk en de pastorie". Hier werd niet de r.k. schuurkerk met pastorie bedoeld maar de Lambertuskerk en bijbehorende pastorie, Deze gebouwen waren in gebruik van de Hervormde Gemeente. Zowel de kerk als de pastorie hoorden toe aan de Gemeente Rosmalen. Zij was dus verantwoordelijk voor het onderhoud. De pastorie moest in opdracht van de Staat worden aangekocht.

Dan wordt het onderhoud voor de pastorie vermeld en betaald door de gemeente. Zo komen we o.a. tegen:

In 1698 werd door de Gemeente Rosmalen betaald *'aan Jan Heeren en Jan Handrix van Schaijk aan verdient arbeidsloon aande pastorie huijsinge f 99-0-0'*.

[aan Jan Heeren en Jan Handrix van Schaik als arbeidsloon voor verricht werk aan de pastorie f 99,-]

In 1699 moest Peter Strick, borgemeester, *'door orde van schepenen aanstondt betaalen aan Hendrick Francken de somme van seven gulden tien st. wegens verdient arbeidsloon 't geen hij verdient aent pastorie huijs alhier.'*

[in opdracht van de schepenen direct betalen aan Hendrick Francken de som van zeven gulden en 10 stuiver vanwege verdiend arbeidsloon wat hij verrichtte aan de pastorie alhier]

In 1700 werd aan Willem van Heeswijk betaald *'eene somme van f 36-15-0 wegens geleverde verwe die aan de pastorie huijsinge zoude sijn gebruijckt.'*

[‘een som van f 36 en 15 stuiver vanwege geleverde verf, die voor de pastorie zou zijn gebruikt.]

In 1702 werd aan *'mr. Willem, glaasemaacker, eene somme van twaalf gulden sestien st. veertien penn. betaalt'. Dit 'wegens het repareren van de glaasen soo aan school en het huijs van den dominee.'*

[meester Willem, glazenier, een som van twaalf

gulden, zestien stuiver en veertien penningen betaald. Dit verwege het repareren van de ruiten van de school en van het huis van de dominee.]

4. Scheiding van kerk en staat:

Interessant is dat predikant Daniël Lieftrinck, toen hij in 1798 in Rosmalen werd beroepen, in een schrijven vermeldt: "de sleutel van de pastorie van de municipaliteit verzocht heeft om ten zijnen gebruik er in te trekken, dat de municipaliteit hem dezelve weijgerde voor redenen gevende dat nu kerk van de staat gescheiden was en dus niet langer verplicht waren volgens het oud gebruik de pastorie over te geven als zijnde een gemeenteshuis, waar meede de zelve na welgevallen konde handelen, uit welk hoofde de ondergeteekende in de uiterste noodzaakelijkheid gebracht werd als kunnende geen ander geschikt huis bekomen, het zelve te huuren te weten het huis, hoven, separeerende de municipaliteit het stuk land voor dezelve leggende ten voordeele van dorpsgemeente en wel 's jaarlijks voor hondert gulden. "

[hij verzocht aan de municipaliteit om de sleutel van de pastorie te ontvangen om erin te trekken. Maar de municipaliteit weigerde dat, omdat kerk en staat gescheiden zijn en zij dus niet langer verplicht is om, volgens oud gebruik, de pastorie over te geven als was het een huis van de hervormde gemeente, waarmee zij naar believen kon handelen. Vandaar dat ondergetekende, in uiterste nood gebracht, om een geschikt huis te krijgen, dus de pastorie moet huren, te weten: huis en hof. De municipaliteit scheidde daarvan het stuk grond dat vóór de pastorie lag ten voordele van de dorpsgemeenschap. De dominee kon pastorie en hof huren voor een jaarlijks bedrag van 100 gulden.]

Duidelijk komt hier het nieuwe beleid van de Staat naar voren, dat in Rosmalen werd gehanteerd. De pastorie was eigendom van de gemeente Rosmalen, zodat zij – vanwege scheiding van kerk en staat – niet langer de verplichting had zorg te dragen voor kerk en bedienaar(s).

In de Borgemeestersrekeningen staat:

"Ontfangen van den predicant Lieftrinck de somme van een hondert gulden wegens huur der pastorie en hof, ingegaan 3 Maj 1798 en vervallen den 3^e Maj 1799 ingevolge huurcontract des weegens door den selve met de municipaliteit deeses gemeente aangegaan 29 Juny voor ses jaaren synde diot het 1°/6^e jaar dus 100,-,-." [Ontvangen van de predikant Lieftrinck de som van 100 gulden vanwege huur van pastorie en hof, ingaande 3 mei 1798 en vervallen de 3^e mei 1799 vanwege het huurcontract dat door de voornoemde (de dominee) met de municipaliteit der gemeente is aangegaan op 29 juni voor zes jaar. Dit is dus het 1^e van de 6 jaar, te weten f

3
3^e Cappittel van Dorps
Particulieren Inken ten
als huur der Pastorie en hof
Hout Hij vlaggen maeren
andere dergelyke
Ontfangen van den Predicant
Lieftrinck de somme van
Eenhondert gulden wegens
huur der Pastorie en hof
ingegaan 3^e Maj 1798 en
Vervallen den 3^e Maj 1799
ingevolge huur contract des
weegens door den selve met
de municipaliteit deeses
gemeente aangegaan 29 Juny
1798. voor ses jaaren synde
diot het 1°/6^e jaar. Dus 100,-,-
De Vorlaate borgen hebben opge
brecht vijf gulden achtien stuy-
ver. Dico. 5. 16
De Vorlaate 16 hende door
den borgen niger by Dubbelge
verpasting Juny 1799.

Huur betaald door Predikant Lieftrinck

100,-]

De volgende jaren wordt hetzelfde geschreven.

Hij moest dus inderdaad meer betalen dan de

predikanten vóór hem, want in de Borgemeestersrekeningen bij het jaar 1797 staat te lezen:

“Ontvangen van den Rentmeester des Geestelijke Comptoir van het kwartier van Maasland zestig guldens voor de huur der pastory over 1797. dus 60,-,-“

[Ontvangen van de Rentmeester der Geestelijke Comptoir(= kantoor van financiën voor geestelijke zaken) in het kwartier Maasland f 60,- voor de huur van de pastorie over 1797.]

Dominee Lieftrinck moest dus echt meer betalen, of lag het aan de ‘hoff’ die bij hem erbij werd vermeld?

Hij bewoonde de pastorie met zijn vrouw Theodora van Goor en drie kinderen.

Dominee Daniël Pierre Lieftrinck overleed op 7 maart 1811 en werd in de kerk begraven. Zijn vrouw en kinderen verhuizen na enige tijd naar Den Bosch, waar jaren later haar overlijden

In 1817 staat vermeld: *“Ontvangen van den Eerwaarden Heer Pastor eene somme van vijftig guldens voor een jaar huur der Pastorale woning gelegen in den Kerkenhoek en zulks ingevolge den Raad der Gemeente en zijner weleerwaarden op den 29^e julij 1816 getroffen overeenkomst komt hier het jaar verschenen Kerstmis 1817 f 50, -,- “*

[Ontvangen van de eerwaarde Heer Pastoor de som van f 50,- voor een jaar huur der pastorie, gelegen in de Kerkenhoek, vanwege de overeenkomst tussen de Raad der Gemeente en zijne weleerwaarde op 29 juli 1816 getroffen overeenkomst, hier verschenen met Kerstmis 1817]

We mogen aannemen, dat na 1811 de pastorie leeg kwam te staan en dat in 1816 de huur ervoor betaald werd door de ‘Eerwaarde Heer Pastor’ aan de gemeente Rosmalen. Dat was dus

De zoekvraag heeft 5 resultaten opgeleverd.

Achternaam	Datum	Plaats	Rol
Lieftrinck, Cornelis Hendrik,	08/03/1850	's-Hertogenbosch	Overledene
Lieftrinck, Daniel Petrus Fredrik,	05/11/1814	's-Hertogenbosch	Overledene
Lieftrinck, Daniel Pierre,	07/03/1811	Rosmalen	Overledene
Lieftrinck, Elisabeth,	04/11/1823	's-Hertogenbosch	Overledene
Lieftrinck, Franciscus Elise,	18/09/1821	's-Hertogenbosch	Overledene

Overlijden fam. Lieftrinck)

wordt vermeld.

5. Overdracht aan de katholieken:

Tot nu toe heb ik geen enkel officieel stuk ontdekt, waarin vermeld wordt dat die ‘pastorij’ wordt overgedragen aan de R.C. (Rooms Catholieke) parochie. Pastoor Schutjes schrijft in zijn ‘Geschiedenis van het Bisdom 's-Hertogenbosch’ : *“... doch dat het pastoreel huis, vroeger door den predikant bewoond, reeds in 1818 den pastoor afgestaan, ...*

In het Archief van Rosmalen na 1811 kom je ook weer tegen dat er huur wordt betaald voor de pastorie, maar geen vermelding dat de pastorie is afgestaan aan de pastoor.

pastoor Adrianus van Lith. Hij was een neef van de Rosmalense molenaar Dirk van Lith. Deze pastoor heeft in die jaren heel wat rekesten (verzoekschriften aan het openbaar gezag) gestuurd naar de Staten Generaal en bezoeken gebracht, samen met burgemeester Siepkens, aan Den Haag om de St. Lambertuskerk terug te krijgen. Hij heeft het niet mogen meemaken. Hij stierf in 1822 in de leeftijd van 71 jaar. In 1823 – een jaar dus na zijn overlijden – kwam de kerk terug in r.k. handen.

In de “Kopieboeken van de schout en burgemeester, 1810-1925” kom je nog enige keren

tegen dat er huur betaald moet worden voor de pastorie. En dan kom je een stuk tegen uit 1818 dat vermeldt dat die huur voldaan wordt door 'Eerw.Heer Pastor', waaruit we voorzichtig mogen veronderstellen, dat Pastoor Schutjes misschien alleen dit schrijven heeft gezien en daaruit de conclusie trekt dat de pastorie aan de pastoor is 'afgestaan'.

Maar huur betalen is niet afstaan van de pastorie door de gemeente. Bovendien was er al in juli 1816 een overeenkomst gemaakt met de pastoor om de pastorie te huren.

Pas bij de officiële overdracht van de Lambertuskerk in 1823 gaat deze huur stoppen. In 1824 zie je dan in de kopieboeken dat er bij de vermelding van 'pastorie' geen bedrag staat maar 'memorie'.

Maar tot 1842 toe vind je in de Kopieboeken van de Gemeente nog staan:

"Specifieke Staat van den opbrengst wegens huur van huizen en andere gebouwen over den jare 1842: De Pastorij huizinge en tuin in de Kerkenhoek aan de Roomsch Catholyke overgegaand zijnde dient hier slechts memorie."

[Gespecificeerde Staat van de opbrengst wegens huur van huizen en andere gebouwen over het jaar 1842: De Pastorie en tuin in de Kerkenhoek aan de Rooms Katholieken overgegaan zijnde, dient hier slechts pro memorie (om niet te vergeten).]

Ik heb verder gezocht in de "Stukken betreffende de Hervormde Gemeente"(nr. 1400) en bij het BHIC (Brab. Hist.Inf.Centr.) in de Citadel, waar de Archieven van de Hervormde Gemeente Berlicum-Rosmalen (581-843) worden bewaard. Ook daarin ben ik geen officieel stuk tegengekomen dat de overdracht van de pastorie weer geeft.

Dan ben ik nog gaan zoeken in diverse archieven over wat pastoor Schutjes schreef in zijn boek: "het oud pastoreel huis werd in 1842 herbouwd" en door Ir. H.Boekwijt wordt overgenomen: "Het pastoriegebouw in Rosmalen dateert in de huidige vorm uit 1842, het jaar waarin het pand werd herbouwd, waarschijnlijk met

hergebruik van de kelder." (foto's rechts)

Ik kom noch in het archief van de gemeente Rosmalen, noch in dat van de parochie iets te weten van deze herbouw in 1842. Volgens H. Boekwijt van de BAM werden vroeger geen

tekeningen e.d. bewaard. Zou dat de reden zijn dat ik niets heb kunnen vinden? Of is de gemeente bij verhuizing slordig omgesprongen met haar archief? De pastorie behoorde immers toe aan de gemeente Rosmalen, zoals we hierboven hebben geconstateerd.

6. Conclusie:

Voor zover ik tot nu toe te weten ben gekomen zou het mogelijk kunnen zijn dat, na het overlijden van dominee Lieftrinck er geen dominee meer in de pastorie heeft gewoond. Vanaf 1817 wordt dan de pastorie verhuurd aan de pastoor. Dat duurt tot 1824.

Vanaf dat jaar tot aan 1842 blijft de pastorie eigendom van de gemeente, maar wordt er geen huur meer betaald. In 1842 wordt de pastorie herbouwd en dan wordt de pastorie in de boeken van de gemeente niet meer vermeld als eigendom. Dus valt aan te nemen, dat vanaf 1842 de pastorie eigendom is van de parochie St. Lambertus.

Zou ik de conclusie mogen trekken dat de oude r.k. pastorie in 1842 is afgebroken en op de oude fundering, met hergebruik van de kelders, een nieuw gebouw is gezet? Dat is dan het rechthoekige hoofdgebouw, waar later een achterbouw, de serre en de garage is aangebouwd. Het gebouw dus dat we nu kennen.

7. Hervormde kerk en pastorie:

Bij het zoeken in de “Stukken betreffende de Hervormde Gemeente”(nr. 1400) en bij het BHIC in de Citadel, waar de Archieven van de Hervormde Gemeente Berlicum-Rosmalen (581-843) worden bewaard vond ik wel andere interessante stukken.

Zo waren er documenten, waarin dokter Anderegg eerst van de Hervormde Gemeente haar pastorie huurt en later zowel de hervormde kerk als pastorie koopt. De dokter had daar vlakbij aan de Dorpsstraat zijn woning, genaamd 'De Vier-Eensteens'.

Wat is er gebeurd? In 1823 ruilden – op last van de regering – de Hervormde Gemeente en de Rooms Katholieken van kerkgebouw en

pastorie.

De katholieken kregen de St. Lambertuskerk terug en de hervormden krijgen de r.k. schuurkerk met bijbehorende pastorie. Een jaar later kreeg de Hervormde Gemeente vanuit Den Haag verlof om de schuurkerk af te breken en er een kerkje te bouwen.

In de gemeentelijke stukken behorende bij het 'Plan van schikking (1798)' wordt vermeld het aantal hervormden (22) en katholieken (1400). Na het overlijden van dominee Lieftrinck wordt vermeld dat er geen dominee meer is, wel een koster. Vanwege het kleine aantal wordt geadviseerd en gezocht naar samenwerking met andere Hervormde Gemeenten. De Hervormde Gemeente Rosmalen is samengegaan met die van Berlicum en kerkte daar voortaan. Dat gebeurt tot op de dag van vandaag als Samen-Op-Weg Gemeente.

In 1863 schreef dokter Anderegg zijn brief met het verzoek om de hervormde pastorie te huren. In 1886 wordt in een brief door “*Andreas Trügg, landbouwer te Rosmalen, Antonie Willem Groot, aannemer te Rosmalen, en Franciscus Hermanus Repelius, predikant bij de Ned.Herv.Gemeente te Berlicum en Rosmalen namens het College van Kerkvoogd en Notabelen verklaard verkocht te hebben, den 8 December 1886 aan Johannes Theodorus Anderegg, geneesheer te Rosmalen de oude pastorie der Protestantenvan met kerkgebouw en bijbehorenden grond voor de som van drie duizend gulden*”.

Op de plaats van dit kerkje en pastorie staat nu 'De Kentering'.

Literatuur:

- L.H.C. Schutjes, 'Geschiedenis van het Bisdom 's-Hertogenbosch'; 1972
- Ir. H. Boekwilt, 'Waardstellend onderzoek: Markt 1 Rosmalen'; maart 2008
- Archief Parochie St. Lambertus Rosmalen
- Stadsarchief te 's-Hertogenbosch
- Henk de Werd 'Oud-Rosmalen'; 1987
- bhic (Brab.Hist.Info Centrum) te

Zomaar een toponiem(5): Wambergsestraat (Maliskamp)

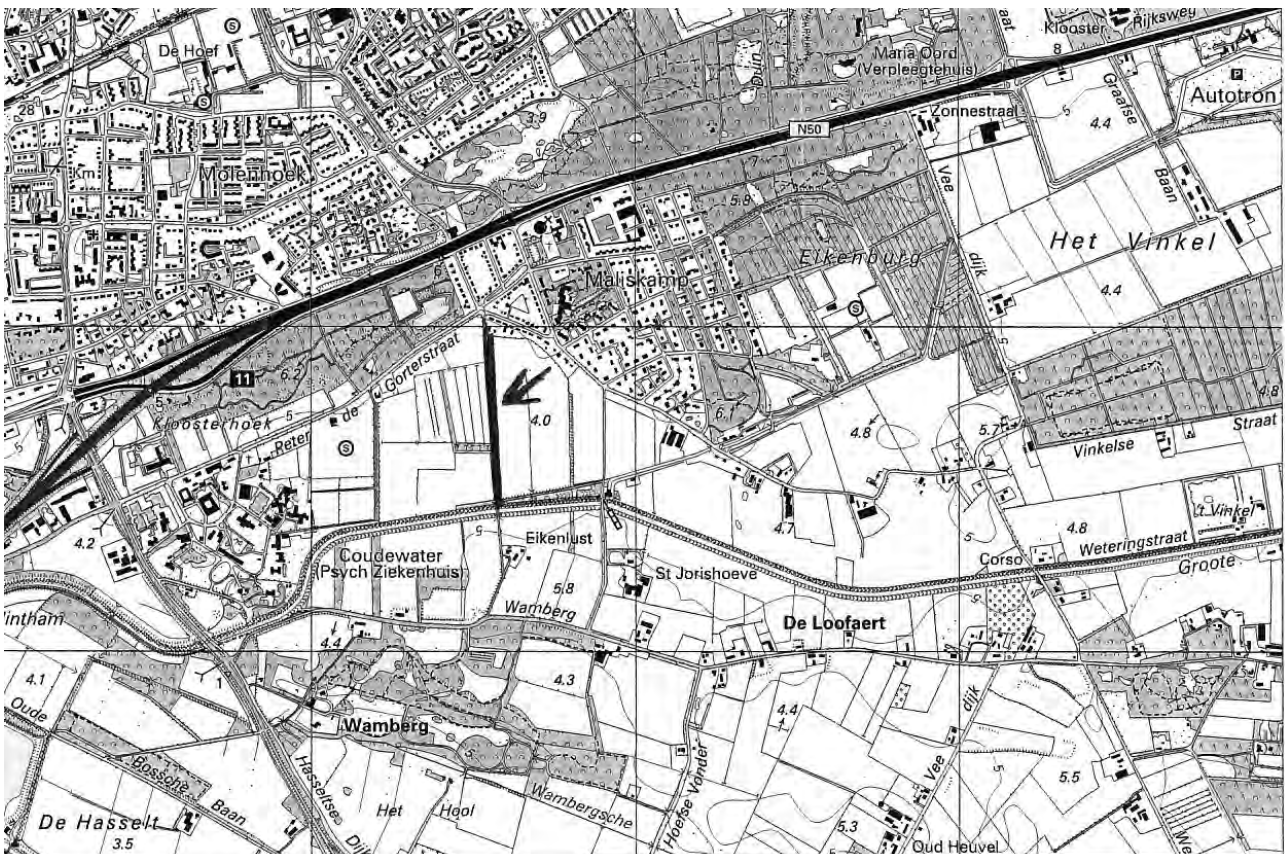
Wim Veekens

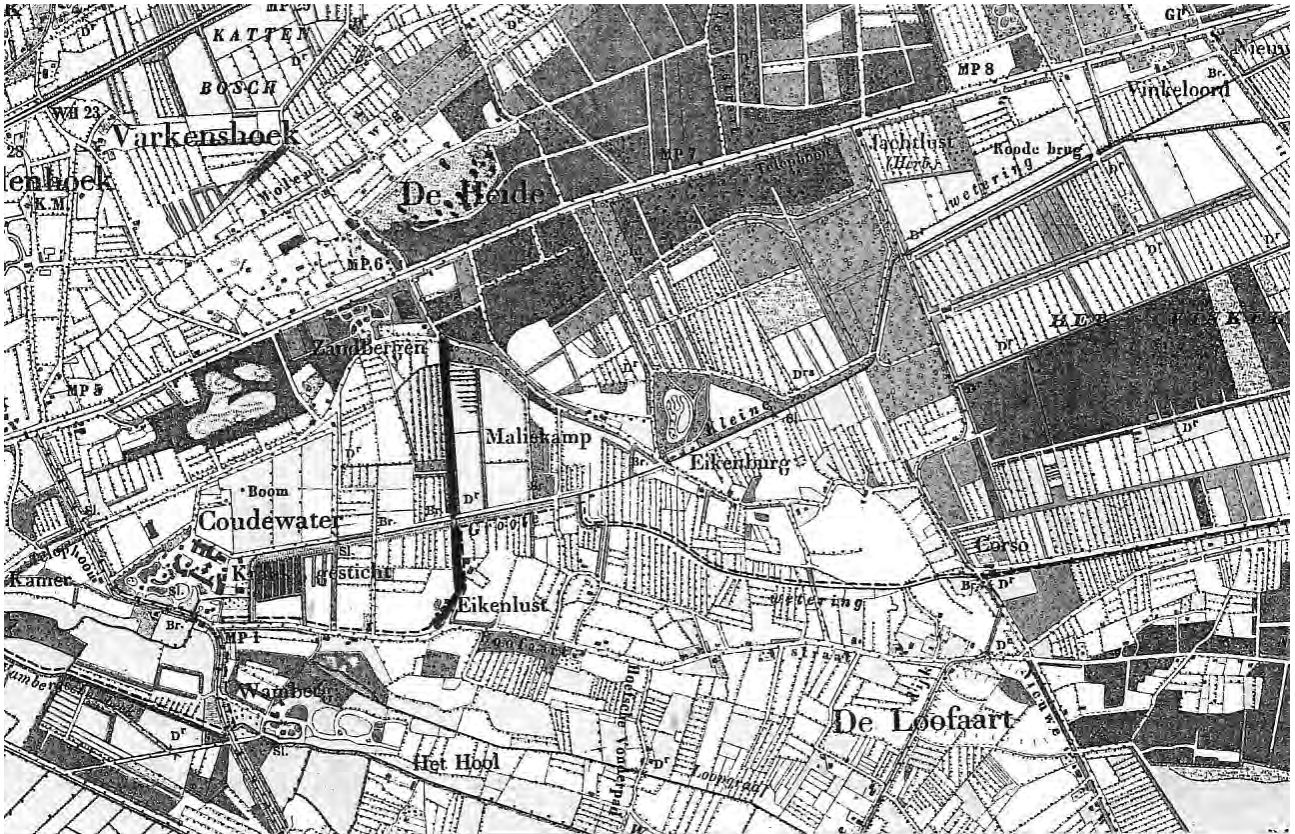
Na bespreking van de namen Kievitsven (Kruisstraat), Striensestraat (Rosmalen), Kruipgat (Maliskamp) en Hendrik Joor- densboei (Hintham), richt ik de aandacht weer eens op een Maliskampse naam: de Wambergstraat. Uiteraard verwijst deze straatnaam (of hodoniem) naar het Berlicum- se landgoed de Wamberg. Naamkundig inter- essant is vooral het eerste deel dat schuilgaat in de naam Wamberg. (Voor de vier eerder besproken toponiemen verwijs ik naar dit tijdschrift, achtereenvolgens jaargang 17 nr. 3; jg. 18 nr. 1; jg. 18 nr. 3 en jg. 18 nr. 4)

1. Ligging van de straat

De Wambergstraat is een zijstraat van de Malis- kampsestraat waarvan slechts een gedeelte ver- hard is en waaraan vier woningen liggen. Deze huizengroep behoort net als een aantal huizen in de Maliskampsestraat tot de zogenaamde “hùskes van Jan Corton”. (Aan deze huizen heb ik vorig jaar een artikeltje gewijd in dit perio- dieke blad) (Zie bibliografie, 2009a)

Het bestrate gedeelte gaat over in een laan met aan weerszijden een rij bomen, een dreef dus. Deze dreef, die iets hoger ligt dan de belendende

landerijen, liep tot een aantal jaren terug over de Grote Wetering heen en ging verder langs het 'kasteeltje' van Danen / d'n Daan / tot aan de Loofaart/ Wamberg.

Sommige oude, voornamelijk agrarische Maliskampse mensen noemen deze rechte dreef van oorspronkelijk ongeveer 750 meter lengte dan ook de 'Lange Dreef' (die / d'n uurste van d'n twidde Lodder / scheidt). Sinds de gemeentelijke herindeling in de jaren negentig loopt de Maliskampse Wambergstraat nog maar tot aan de Grote Wetering.

2. Oude naamsvermeldingen met Wamberg

1368: (kamp) *die nuwe hoeve retro bona dicta Wamberch* (Kappelhof, registernummer 638) (Vertaling, WV: de nieuwe hoeve achter het goed genoemd Wamberg)

1390: (land in) *die Wambergher hoeve* (Bosch' Protocol, inventarisnummer 1178 f167v)

1404: *(in) manso dicto communiter die cleynen Wanberch* (Kappelhof, reg.nr. 1351 en 1353) (Vertaling, WV: (in) de hoeve gewoonlijk genoemd de Kleine Wamberg)

1407: (hoeve) *den Nuwen Wamberch* (Bosch' Protocol, inventarisnummer 1185 f242)

1592: *stuck landts gehejten den Wamberch* (Schepensbank Berlicum, inventarisnr. 52 f21)

1638: *weijcamp toebehorende bij de hoeve vanden wamberch* (Idem, inventarisnr. 55 f217)

1794: *Wanburg* (Van Berkel en Samplonius, blz. 481)

1840: (adellijk huis) *Wanburg* (Van der Aa, 1840, deel 2, blz. 339)

1849: (buitengoed) *Wamberg* (Van der Aa, 1849, deel 12, blz. 84)

NB. Als familienaam, die de herkomst aangeeft, komt men *Wamberg* tegen in 1614 bij een zekere *Dirck Antonissen vanden Wamberch*. (Schepensbank Berlicum, inventarisnr. 54 f30 verso) (verso = op de achterzijde van een blad)

3. Vroegere verklaringen van de naam Wamberg

3.1 Poelman (1968)

Volgens Poelman verwijst de naam Wamberg naar “een verhoging [= berg] van een heilige of geheiligde plaats, dus een offerplaats.” (Poelman, supplement 1, blz. 4) Wellicht baseert hij zich hier op de verklaring uit 1881 van pater Van den Elsen, die ook door Van der Heijden aangehaald wordt in zijn boek over het landgoed de Wamberg. Volkomen terecht heeft Van der Heijden opgemerkt dat het jammer is dat Van den Elsen over de naam geen verdere uitleg geeft. (Van der Heijden, blz. 33) Poelman vraagt zich af of de Wamberg soms oorspronkelijk “een heidense offerplaats van de Menapiërs was, die volgens de Romeinse geschiedschrijver Strabo deze streek bevolkten en woonden op de hoogten

langs de riviertjes de Mark, de Aa en Dommel...” (Poelman, supplement 1, blz. 4) Hij sluit het zelfs niet uit dat in de omgeving van de Wamberg de terreinverhogingen waarop bij voorbeeld het landgoed Coudewater, het slotje Eikenlust en het kasteeltje Spreeuwenburg bij Coudewater oorspronkelijk gelegen hebben, wel eens iets te maken kunnen hebben met offerplaatsen of met godsdienstige verzamelplaatsen! Voor het eveneens oorspronkelijk hoger gelegen dorp Maliskamp stelt Poelman zich de vraag, evenals de door hem geciteerde Zwijsen, of deze plaats niet in een ver verleden “een legerplaats van de Romeinen toegewijd aan de oorlogsgod Mars (Martis Campus)” of “een militair steunpunt” van de Romeinen is geweest! (Poelman, supplement 1, blz. 4-6) Voor een minder gewaagde verklaring van de plaatsnaam Maliskamp verwijs ik naar mijn onlangs verschenen artikel in dit tijdschrift. (Zie bibliografie, 2009b)

3.2 Van der Heijden (1987)

Wim van der Heijden stelt dat “het woord berg op een hoger gelegen terrein duidt, wat bij een hoogte van enkele meters boven de omgeving al gauw een berg genoemd wordt.”

Over het eerste stuk van de naam merkt hij het volgende op: “Het woord ‘wam’ duidt vermoedelijk op het riviertje waaraan ‘de berg’ gelegen is, waarop van ‘berg aan de Wam’ de gebiedsnaam Wamberg ontstaat (...). Wamen is een oud werkwoord dat ‘modder doen opwellen’ betekent (de rivier waamt). Het is dus mogelijk dat zo de naam van het riviertje ontstaan is. Snel stromen heeft het dikwijls van weinig water voorziene riviertje altijd gedaan omdat het verval op vele plaatsen erg groot is. Bij de scherpe bochten bij de Wamberg zal zeker opwellende modder zijn voorgekomen.” (Van der Heijden, blz. 33)

3.3 Van Berkel en Samplonius (2006)

Van Berkel en Samplonius denken voor de betekenis van het eerste, bepalende element, *wam*, aan twee mogelijkheden. Ten eerste houden zij het voor mogelijk dat dit naamsdeel een landmaat bevat, te weten *wand*, omschreven met “aanduiding van een stuk land met een lengte van ruim 100 meter en een minder bepaalde breedte.” Dit woord behoort tot “de woordgroep van *wenden* en houdt verband met het wenden van de ploeg aan het eind van het akkerstuk.” Ten tweede: *wan* kan volgens hen de betekenis hebben van “slecht en dan waarschijnlijk [verwijzen] naar de bodemgesteldheid.” Het tweede, bepaalde lid, *berg*, betekent: “terreinverheffing.” (Van Berkel, e.a., blz. 481)

3.4 Opmerkingen over de verklaringen

Wat Poelman (inclusief Van den Elsen en Zwijssen) voorstelt is niet geloofwaardig omdat hij geen nadere bijzonderheden geeft over zijn standpunt en geen bronnen vermeldt, of dat nou archeologische, schriftelijke, taalkundige bron-

nen, of wat dan ook, zijn.

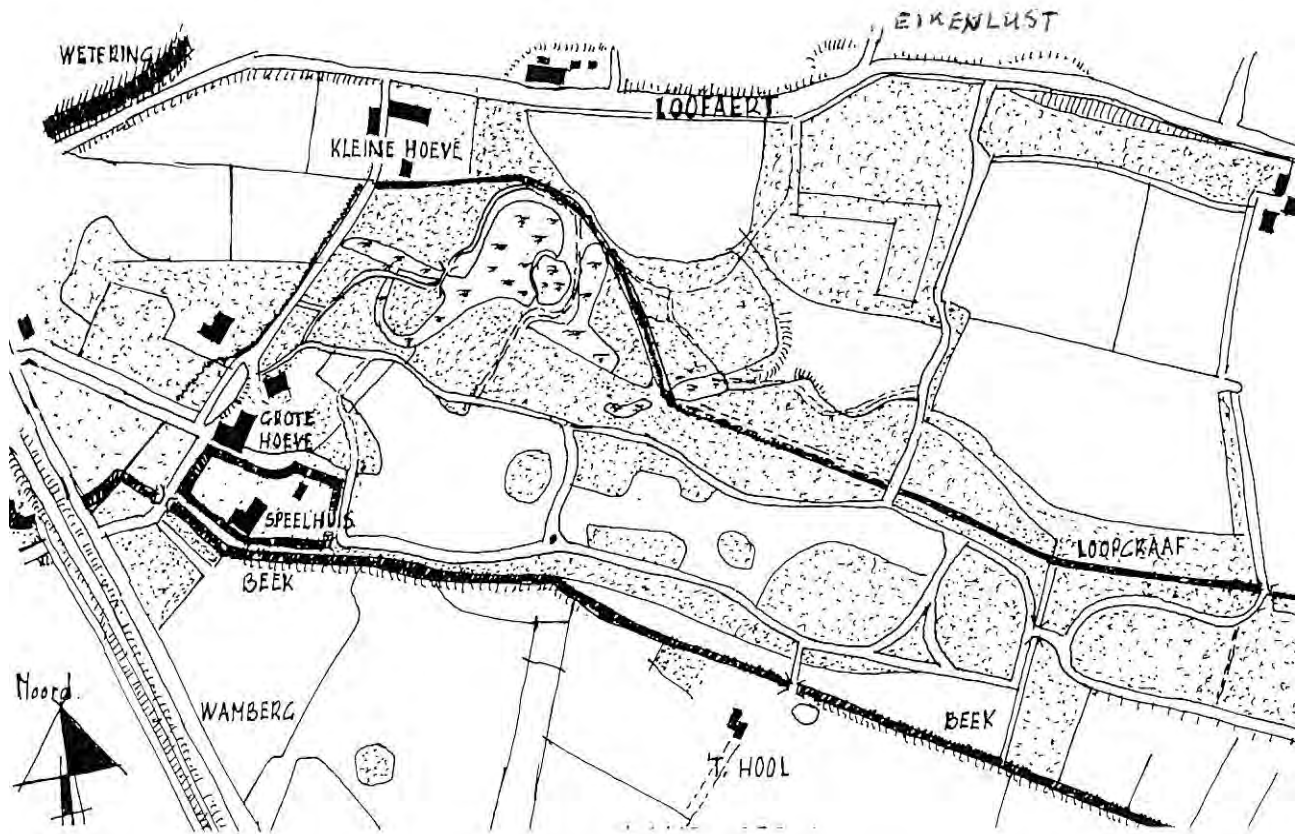
Van der Heijdens (mogelijke) verklaring dat *wam* aansluit bij het werkwoord *wamen*, “modder doen opwellen”, is uit te sluiten. Deze betekenis van *wamen* kent het Nederlands pas vanaf de tweede helft van de 17de eeuw. (Van Veen e.a., blz. 962)

Terugkijkend op wat Van Berkel en Samplonius stellen, is hun eerste veronderstelling met *wand* als aanduiding van een landmaat niet erg waarschijnlijk. In onze contreien komt wel *gewend* voor zoals in *Eerste, Tweede, Derde, Vierde Gewend* of *Voorste, Middelste, Achterste Gewend*. Deze veldnamen kwamen (komen nog?) voor onder de Kruisstraat en het Heeseind. (Overigens, de naam van het bij Empel gelegen dijkgehucht Gewande, is wat de betekenis betreft, hetzelfde als *gewend*) Wat bovendien niet echt voor de opvatting van Van Berkel en Samplonius pleit, is dat in de oude naamsvormen nergens de lettercombinatie *-nd* voorkomt. Hun tweede mogelijkheid met *wan* in de betekenis van “slecht” lijkt mij het meest logisch. Voor hen verwijst ‘slecht’ waarschijnlijk naar de gesteldheid van de bodem rond de terreinhoogte (de berg). Daarin verschil ik van mening. (Zie verderop)

4. Nadere beschouwing van de naam

4.1 Klankontwikkeling

De twee oudste vormen zijn *Wamberch* (1368) en (*Cleyen*) *Wanberch* (1404). De een na oudste naam met *wan* (*Wanberch*) houd ik toch voor de oorspronkelijke vorm. Dat *Wanberch* leidt tot *Wamberch* is fonetisch (= de klankleer betreffende) gemakkelijk te verklaren. De / n / van *wan* wordt onder invloed van de / b / van *berch* een / m /. Dit taalverschijnsel heet assimilatie. De bilabiale / b / maakt zo van de dentale / n / een bilabiale / m /. (Een bilabiale letter is een letter die gevormd wordt met beide lippen, een dentale letter is een letter die gevormd wordt met of tegen de tanden) In de Vlaamse toponymie heeft hetzelfde verschijnsel zich voorgedaan

met onder meer de plaatsnaam Wambeek. In 877 werd deze van oorsprong waternaam als *Wanbacem* geschreven. (Kempeneers, blz. 36) Ook het alledaagse taalgebruik kent 'assimilatiemoorden' zoals de zelfstandige naamwoorden *aambeeld* en *aambeï*. In het Middelnederlands - de vorm van het Nederlands tussen de 12^e en de 15^e-16^e eeuw - wordt voor *aambeeld* onder meer *aenbelt* en *aenbilt* geschreven; voor *aambeï* is de schrijfwijze *aenbeye* bekend. (Verwijs e.a., deel 1, kolom 80 en 78)

Of de vorm *Wanburg* uit 1794 en 1840 nog herinnert aan de middeleeuwse vorm *Wanberch* is maar zeer de vraag. Dat Van der Aa in zijn geografisch woordenboek voor één en hetzelfde begrip twee verschillende vormen geeft, doet eerder denken aan een vergissing (schrijffout) dan aan een historische verwijzing! Waar Van Berkel *Wanburg* vandaan heeft, valt niet te achterhalen.

4.2 Het voorvoegsel *wan-*

Van Berkel geeft voor *wan* de betekenis "slecht". In de etymologie wordt dit voorvoegsel wat meer genuanceerd. (Etymologie is de taalwetenschap die de oorsprong van de woorden bestudeert) Voor Philippa en haar mederedacteuren is de Middelnederlandse betekenis van *wan* "gebrekkig, ondeugdelijk; onvolmaakt, verkeerd". Het woordje *wan* wordt vooral gecombineerd met zelfstandige naamwoorden, denk maar aan *wandaad*, *wangedrag* of *wanorde*. (Philippa e.a.a., deel 4 (S-Z), blz. 591-592) De samenvoeging van *wan* met een zelfstandig naamwoord ziet men ook terug in toponiemen, bijvoorbeeld in de Noord-Brabantse plaatsnaam Wanroij dat zoiets als 'gebrekkige ontginning (= rode)' betekent en in de Vlaamse plaatsnaam Wanzele dat verklaard kan worden met 'ondeugdelijke woning' (= zele). Ook het hierboven vermelde Wambeek, ontstaan uit het 9^{de}

eeuwse *Wanbecam* (= Wanbeek), kan als voorbeeld genoemd worden.

5. Verklaring van het toponiem Wamberg

Voor Van Berkel en Samplonius verwijst *wan* waarschijnlijk naar de bodemgesteldheid. (Zie kopje opmerkingen) Het is mijns inziens logischer om *wan* op te vatten als een woord(je) dat de hoedanigheid of eigenschap van het zelfstandig naamwoord, in dit geval *berg*, aanduidt. *Wan* is een negatief voorvoegsel, net als *mis-* in bij voorbeeld *misdaad* of *misdraging*. Het geeft aan dat de hier bedoelde berg in feite een ‘gebrekkige’ of ‘onvolmaakte’ berg is. De berg of het hoger liggende terrein stak dan nauwelijks boven het omringende landschap uit, nog niet eens de “enkele meters” waarover Van der Heijden spreekt op bladzijde 33 van zijn fraaie boek over de Wamberg.

Kortom, het oorspronkelijke benoemingsmotief van de Wamberg is gegeven op grond van een negatieve eigenschap, namelijk het (opvallende) gebrek aan hoogte van de benoemde bodemverheffing.

Naar mijn mening is de naam Wamberg te verklaren met: berg die nauwelijks een berg is, anders gezegd: een nietig bergje!

Om te besluiten het volgende: de oorspronkelijke betekenis van het toponiem Wamberg mag dan misschien wel duiden op onvolmaaktheid of nietigheid, het landgoed Wamberg en het daarop staande gebouw hebben daarentegen een uitstraling van schoonheid en grandeur!

Bibliografie

Aa, A. van der (1839-1851): *Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden*, 13 delen, Gorinchem.

Berkel, G. van & Samplonius, K (2006): *Nederlandse plaatsnamen, herkomst en historie*, Utrecht.

Heijden, W. van der (1987): *De Wamberg te Berlicum. Het Landgoed en zijn eigenaren*, Berlicum.

Kappelhof, A. (1980-1991): *Het Archief van de Heilige Geest van 's-Hertogenbosch. Regesten van oorkonden*, 11 delen, 's-Hertogenbosch.

Kempeneers, P. (1983): ‘Hydronymie van het Dijle- en Netebekken’, in: *Naamkunde*, 15^e jaargang, aflevering 1-4, blz. 5-95.

Philippa, M., Debrabandere, F., Quak, A., Schoonheim, T. en Sijs, N. van der (2003-2009): *Etymologisch woordenboek van het Nederlands*, 4 delen, Amsterdam.

Poelman, J. (1968): *Van klooster tot psychiatrisch ziekenhuis. Geschiedenis van Coudewater. Historisch supplement*, 4 delen, Coudewater.

Veekens, W. (2009a): ‘De huisjes van Jan Corton in Maliskamp’, in: *Rosmalla*, 19^e jaargang, nr. 2, blz. 27-29.

Veekens, W. (2009b): ‘Van Meerlenscamp tot Maliskamp. Op zoek naar de verklaring van een meer dan 400 jaar oude plaatsnaam’, in: *Rosmalla*, 19^e jaargang, nr. 3, blz. 6-15.

Veen, P. van & Sijs, N. van der (1997): *Etymologisch woordenboek. De herkomst van onze woorden*, Utrecht/ Antwerpen.

Verwijs, E. & Verdam, J. (1885-1941): *Middelnederlandsch Woordenboek*, 11 delen, 's-Gravenhage.

Verantwoording afbeeldingen

Afb. 1 De Wambergstraat en dreef circa 2002. Bron: *ANWB Topografische Atlas, Noord-Brabant*, Den Haag, 2004 (1^e druk), blz. 25.

Afb. 2 De (Wambergse)dreef anno 1895. Bron: *Historische Atlas Noord-Brabant*, Den IJp, 1991, bladnr. 588.

Afb. 3 Foto van het bewoonde gedeelte van de Wambergstraat. (Martien Veekens, d.d. 21 april 2009)

Afb. 4 Het landgoed Wamberg anno 1975. Bron: W. van der Heijden, *De Wamberg te Berlicum. Het Landgoed en zijn eigenaren*, Berlicum, 1987, blz. 225.

PS. Dank aan mijn broers Jan en Martien.

Voor u gehoord (55)

Harry Coppens

Doe diej deur dicht, want 't trekt op de vurste koew!

Vroeger kwam men over de voorstal binnen.

Wórrum is 'nnen Brabander vruug in de kroeg en laot in de kerk?

'nen Brabander is ginne God. Hij kan niej op twee plotse tegelijk zèn.

Mi suiker en bótter kunde unnen bónnestaak nog wel lekker maake.

God is goewd. Niej rooken ook.

D'r loope kattelieke in de wèij.

Gezegd van schapen die knielend grazen, vanwege de ziekte rotkreupel.

Dès aauwerwets. Dès nog út d'n tèt dè de koeije nog Bart hiette.

Wòr 't oosten ophauwt, begint 't westen.

Brengt 's wè lèpkès mee, want opoe is op bezoek.

Ik ben ongesteld.

Hèm moes mee nor Boksel mi 'nen auto wor d'r mar vijf in konne en ze waare mi z'n zesse.

'We zèn d'r toch alle zes gekomme,' zín Hèm, "we hè'n um de burt op de treeplank gestaon."

Saoves waar iej òn 't dwèile gerakt en pas wijd nò middernaacht kwaam iej op huis òn. Hij din de deur open en daor zaag iej zèn vrouw staon mi d'n deegrol in d'r haand, gereed vur d'n ònval. "Mar vrouwke," zín iej schaopèchtig, "zò laot nog òn 't kokkerèlle!"

Hij sprong nog rond ès unne kikvors op 'n heete kachel.

Nog fit en vitaal oudere man.

Ik doe twi onderrokke ón, want ik ben zò dun van kont.

Mager en kouwelijk.

Op mènne verjaordag ha'k 'n doos kersebonbons gekreege. Toen ik er saoves mi rond ging zaag ik dètter út waare. Ik din 'r 'n briefke in en schrief er op: "Dief, d'r zitte er nog tien in. Toen ik de volgende dag in de doos keek stond er onder geschreeve: "Nou nog negen!"

Ge zult zo'n vloi in oew bed vèijne!

Gezegd bij het zien van 'n mooi meisje.

Bart Jansen waar voerman. Soms waar iej zò driftig ès z'n pèrd niej wò trekke.

Op 'ne keer viét iej z'n pèrd bè z'n lip en biet d'r in en hij riep: "Haver vreete en groote stronte schèète, dè kunde, mar trekke, ho mar!"

D'n dieje kumt de kèrse utblaoze.

Gezegd van iemand die veel te laat in de kerk komt.

Ik vertraow op God, mar bè de kerk zet ik m'n fiets toch mar op slot

Es lulle worst waar, hing bè ulliej de schaauf vol.

Twì aauw kruiers van 'n èind in de negentig zaate mi bekaare te buurte.

"Ik zò 't jaor twiduuzend nog gèire meemaake", zín d'n inne.

"Makt oew èige toch gin zùrge", zín d'n andere. "dan laotte toch gewoon oewen tillevizie inbaauwe.

"Pestoor, hoe komde toch òn al diej mooi spulle?" "Ja, jonge, ik haauf m'n parochiane mi d'r bille boven 't vuur; ik maak ze bang mi de hel."

Es ge gin verbinding hèt en gin lef, dan hedde niks.

Wiej smèirges mi de kiepe opkumt en d'n hellen dag werkt ès 'n pèrd is saoves zo muug ès 'nen hond. Zò iemes moet 's nor de veearts want hij is denkelek wèl unnen ezel.

D'n dieje zulde niej mi kaauw haand òn z'n kont komme.
Hij is niet zonder erg.

Ze kende al vort 'n koew ùt 'n vèrreke.
Wist al iets van de wereld.

Ze hagget wir 's op d'r hórres.
Een dolle bui.

Ze prebeert hógger te skeijte ès d'r gat stù.
Hoog van de toren blazen.

Ze liep ès 'n koew diej op kall've stòn.
Gezegd van vrouw met zware gang.

Erremoei lije! Hij waar zò èrm dè de laus op zènne kop van de klaoren honger 't Wilhelmus ginge zitte zinge.

Daor gi niks verlorre ès de rook ùt de skorsteen.
Gierige mensen.

Hij verdiende unne gulden in de mònd en vreij licht ès de zon skien.

Zó'n zwaor megochel die goewd in d'rre vurread zit
Zware vrouw met grote borsten.

“Mar mevrouw, hoe is dè nou toch meugelek? Al drij kirres getrouwd geweest en nog altèd maagd!”

“Oo dokter, dè za'k oew vertelle. Munnen uurste mins waar arsitekt, diej din niks ès planne maake. M'ne twidde waar unne muzikant, diej din altèd mar 'n bietje speule en munnen dorde

mins, diej waar ambtenaar en diej zin altèd: mèrge, dan beginne we d'r òn”

Diej is mi d'r kont op de loop.
Weduwe die om mansvolk verlegen is.

Dorris blief liever onder z'n koei.
Schuw en teruggetrokken.

't Waar ezzof d'r 'n engeltje over m'n tong pieste.
Smaakte lekker.

Ze hà òm zoveul deuskes gesnuft dè ze niej wies van welke ze moes niejze.
Ze wist niet wie de vader was.

Hij gi z'n pijp ùtkloppe.
Naar de WC; soms ook hij gaat sterven.

Nò de slacht waar de klink van de deur dik vètter ès de soep.
Illustratief voor de gebruikelijke armoede van vroeger dagen.

“Wè zódde nou 't beste kunne krèijge; de ziekte van Parkinson of Alzheimer?” vroeg d'n innen pruver òn d'n andere. “Ik denk”, waar 't antwoord, “de ziekte van Alzheimer, want mi Parkinson beginde oew gréij um te stoote en ge kunt toch veul beeter in de kroeg vergeete oewen borrel te betaole.

't Is 'n arige wirreld, m'n neus lupt en m'n voete rüike.

Ge meugt gerust harder vrijve, oew moeder zit 'r niej onder.

Ze kos 't maansvolk in de kortste kirres heet krèijge, mar vur 'n 5 minute-schotel hà ze 5 uree nód dig.

Drómt mar dè ge licht, dan bende mèrge blij ès ge wakker wordt.

JAARMARKTEN

BINNEN DE GEMEENTE

ROSMALLEN,

PROVINCIE NOORD-BRABAND;

VOOR

PAARDEN, RUNDEREN, VARKENS,
MANUFACTUREN, LINNEN, VLAS

EN MEER ANDERE

HANDELS ARTIKELEN.

Krachtens verleende Autorisatie, maakt het Plaatselijk bestuur van
gezegde Gemeente bekend dat de Jaarmarkten worden gehouden
als volgt:

IN DE KOM DER GEMEENTE:

- 1.º Den derden Woensdag in April (zijnde voor 1841 geweest den 21.^{en} dier Maand).
- 2.º Dingsdag voor den Eersten Zondag in Augustus (zijnde voor 1841 den 27.^{en} Julij).
- 3.º En den 3.^{en} Woensdag in November (zijnde voor 1841 den 17.^{en} dier maand).

IN HET GEHUUCHT HINTHAM:

- 1.º Daags voor ST. JAN in den Zomer, doch deze op eene Zon- of Zaterdag invallende, op Vrijdag te voren, (zijnde geweest in 1841 den 23.^{en} dier maand).
- 2.º En Woensdag na St. Dionysius (zijnde voor 1841 den 13.^{en} October).

Wijders verwittigd het Plaatselijk Bestuur voornoemd, de gegadigden, dat tot aanmoediging der Jaarmarkt invallende op Dingsdag voor den eersten Zondag in Augustus, de volgende Gunsten en Premien over dat Jaar zullen toegestaan worden:

- 1.º Dat van dezelve geen hoognaamd Staans- of Marktgeld zal gevorderd worden.
- 2.º Dat degenen die de meeste Koebeesten te Markt brengt, — de meeste verkoopt, — de meeste koopt en die de meeste Varkens brengt, — elk zal uitgereikt worden: een Stok met Zilver gemonteerd, om die als Premie te behouden.

Rosmalen, Den 1 Julij 1841.

Het Gemeentebestuur van Rosmalen,

H. J. SIEPKENS, Vv.

Ter Ordonnantie van Hetzelve,

M. ESSER MEERMAN, secretaris.

Ter Boekdrukkerij van J. J. ARKESTEYN EN ZOON, te 's Bosch.

HEEMKUNDEKRING ROSMALEN

DANKT ZIJN SPONSORS

Boundless Business Consultancy	Heihoeven 53	5244 GK	Rosmalen
Woningstichting De Kleine Meijerij	Weidestraat 2	5241 CB	Rosmalen
Donatus Ond.Verz. Maatschappij	Hoff van Hollantlaan 8	5243 SR	Rosmalen
Timmers Bouwbedrijf bv.	Heikampweg 6	5249 JX	Rosmalen
P.Hoedemakers & Zn. bv.	De Grote Elst 40	5246 JP	Rosmalen
Apotheek Rosmalen-Berlicum	Oude Baan 9	5242 HT	Rosmalen
Dinos B.V,	Weidestraat 32	5241CB	Rosmalen
Ginderzande bv.	Raadhuisstraat 51	5241 BK	Rosmalen
Soos Satisfaction	Fort Alexanderstraat 31	5241 EX	Rosmalen
Dura Vermeer Bouw Rosmalen bv.	Stationsplein 1	5241 GN	Rosmalen
Dierenspecialzaak Nico van den Berg	Oude Baan 3	5242 HT	Rosmalen
Boek en Kantoorhandel Robben	Molenhoekpassage 23	5242 CZ	Rosmalen
Grieks-Macedonisch Spec. Restaurant	Rodenborchweg 35	5241 VN	Rosmalen
Lambermont Groep	Burg. Wolterstraat 1	5241 EM	Rosmalen
Piels bv. Technisch Installatiebedrijf	Vinkenveld 6a	5249 JP	Rosmalen
Sanidrome Van Grinsven bv.	Stadionlaan 167	5246 JT	Rosmalen
Gebr. Voets Weg- en Waterbouw	Vinkenveld 4	5249 JP	Rosmalen
De Kentering	Dorpsstraat 54	5241 ED	Rosmalen
Car-O-Tech	Hoogstraat 5	5258 BA	Berlicum
Haarmode Peter van Wanrooy	Striensestraat 15	5241 AW	Rosmalen
Huijbrechts & Peters Notarissen	Hoff van Hollantlaan 5	5243 SR	Rosmalen
v.d.Weide Holding	Pastoor de Leijerstraat 5	5246 JA	Rosmalen
Bouwbedrijf van Niftrik	Friezenstraat 2	5249 JS	Rosmalen
Bouwmans Oliehandel bv.	Westeind 2	5245 NL	Rosmalen
Ruitersportartikelen Wilma van Creij	Oude Baan-oost 164	5244 NG	Rosmalen